

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

**Diplomsko delo
visokošolskega programa**

**UVEDBA EVRA V SLOVENIJI IN PRIMERJAVA
S SLOVAŠKO**

Lenko Prohart

Ljubljana, marec 2010

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo
visokošolskega programa

**UVEDBA EVRA V SLOVENIJI IN PRIMERJAVA
S SLOVAŠKO**

Kandidat: Lenko Prohart
Številka indeksa: 04020958

Mentor: dr. Aleksander Aristovnik

Ljubljana, marec 2010

POVZETEK

Z odločitvijo za vstop Slovenije v Evropsko unijo je bila sprejeta tudi odločitev za prevzem evra. Prevzem evra je bil obvezen in temu cilju je morala država slediti in ga doseči v najkrajšem času. Države so se sprva povezovale na točno določenih področjih, kar se je izkazalo za uspešno sodelovanje. Iz želje po razširitvi sodelovanja je nastala EU, kakršno poznamo danes. Skupno valuto evro je enajst držav uvedlo leta 1999, leta 2001 ga je kot knjižni denar uvedla Grčija, leta 2002 pa kot plačilno sredstvo. Slovenija uvede evro leta 2007, Malta in Ciper leta 2008, januarja 2009 pa ga uvede tudi Slovaška. Pristop »velikega poka« se je v Sloveniji izkazal za zelo uspešnega in učinkovitega; enak pristop uvedbe je imela tudi Slovaška in lahko bi rekli, da je bila naša država Slovaški vzgled in v pomoč pri uvedbi evra.

Ključne besede: evro, Evropska unija, Slovenija, Slovaška, uvedba evra

SUMMARY

The decision of entering the European Union has obliged Slovenia to accept new currency, called EURO, equal for all states, members of EU. As a new member of EU, Slovenia had to gain a new goal-prepare all inhabitants for new currency as succesfully as possible and it with more positive consequences than negative. The countries cooperated only on specific areas, which proved to be successful. Because of that success became the need to expand the cooperation and then it became the EU as we know today. Euro introduced eleven countries it in year 1999, in 2001 introduced it Greece and in tehe year 2002 it became legal currency. Slovenia introduced it in 2007, Malta and Cyprus in 2008 in January 2009 introduced euro in Slovakia. The Big bang approach proved to be successful and effective. The same principle with introducing EUR was used in Slovakia. We can say that Slovenia was a good example and it also offered the necessary help when introducing euro.

Key words: euro, European union, Slovenia, Slovakia, introduction of euro

KAZALO

POVZETEK.....	ii
SUMMARY.....	iii
1 UVOD	1
1.1 OBRAZLOŽITEV TEME DIPLOMSKEGA DELA	1
1.2 NAMEN IN CILJ DIPLOMSKEGA DELA	1
1.3 METODE DE LA	1
1.4 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA.....	2
2 EVROPSKA UNIJA.....	3
2.1 ZGODOVINA EVROPSKE UNIJE	3
2.2 ZAHTEVE EVROPSKE UNIJE PRED VSTOPOM SLOVENIJE V UNIJO	4
2.3 ODLOČITEV SLOVENIJE O VSTOPU V EVROPSKO UNIJO	5
2.4 STANJE SLOVENIJE PO VSTOPU V EVROPSKO UNIJO	6
2.5 KAKO, KDAJ IN ZAKAJ UVEDBA SKUPNE EVROPSKE DENARNE VALUTE	7
2.6 KRONOLOŠKI PREGLED PROCESA UVEDBE EVRA V SLOVENIJI	7
2.7 KAJ JE ERM II.....	8
2.8 TEMELJNI DOKUMENTI ZA UVEDBO EVRA V SLOVENIJI.....	9
2.8.1 Zakon o uvedbi evra (ZUE).....	9
2.8.2 Zakon o Banki Slovenije (ZBS-1-UPB1).....	10
3 EVRO – NOVO PLAČILNO SREDSTVO	11
3.1 EVRO IN PROCES UVEDBE EVRA.....	11
3.2 EKONOMSKI RAZLOGI PROTI EVRU	11
3.3 PRIDOBITVE ZARADI UVEDBE EVRA	12
3.3.1 Podjetja	12
3.3.2 Država	13
3.3.3 Državljan i	13
3.3.4 Razlogi za vključevanje Slovenije v enotno valutno območje.....	13
3.3.5 Prihodnost skupne denarne valute.....	14
3.4 NAČIN IZBIRE PODOB SLOVENSКИH KOVANCEV EVRA.....	14
3.5 POSTOPEK ZA DOLOČITEV NACIONALNE STRANI SLOVENSКИH.....	15
KOVANCEV EVRA	15
3.6 EKONOMSKA SITUACIJA V SLOVENIJI PRED UVEDBO EVRA.....	16
3.7 EKONOMSKA SITUACIJA V SLOVENIJI PO UVEDBI EVRA.....	17
3.7.1 Bruto domači proizvod	17
3.7.2 Inflacija.....	18
3.7.3 Gospodarska rast.....	19
4 UVEDBA EVRA V SLOVENIJI.....	21
4.1 MAASTRICHTSKA – KONVERGENČNA MERILA	21
4.2 DEVIZNA UREDITEV PRED VSTOPOM SLOVENIJE V EU IN PO NJEM ...	21
4.3 TEHNIČNE ZAHTEVE UVEDBE EVRA V SLOVENIJI	23
4.3.1 Označevanje in zaokroževanje cen.....	25
4.3.2 Menjava gotovine	26

4.3.3 Zagotovitev zadostnih količin evrobankovcev in kovancev ob uvedbi evra v Sloveniji.....	26
4.3.4 Uspešnost in način tehnične uvedbe evra v Sloveniji	27
5 UVEDBA EVRA NA SLOVAŠKEM	29
5.1 OBDOBJE PRED UVEDBO EVRA	29
5.1.1 Priprave na uvedbo evra	29
5.1.2 Meritve Eurobarometra.....	30
5.2 UVEDBA EVRA NA SLOVAŠKEM	31
5.2.1 Trije motivi na slovaških evrskih kovancih.....	33
5.2.2 Nasveti za prihodnje prevzemnice evra.....	34
5.3 RAZLIKE IN VZPOREDNOSTI Z UVEDBO EVRA V SLOVENIJI	35
5.4 OBDOBJE PO UVEDBI EVRA	38
5.4.1 Vpliv evra na cene na Slovaškem	38
5.4.1.1 <i>Obdobje dvojnega obtoka</i>	39
5.4.1.2 <i>Umik nacionalne valute</i>	41
5.4.2 Prvih dvanajst mesecev po uvedbi evra na Slovaškem.....	42
5.4.3 Z uvedbo evra lažje skozi gospodarsko krizi, primer Islandija.....	43
6 ZAKLJUČEK	47
LITERATURA	48
VIRI..	49
SEZNAM SLIK.....	51
SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV.....	51
PRILOGE.....	52
IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA IN NAVEDBA LEKTORJA.....	54

1 UVOD

1.1 OBRAZLOŽITEV TEME DIPLOMSKEGA DELA

V diplomskem delu sem predstavil potek prevzemanja skupne evropske denarne valute v Sloveniji, pripravo podjetij, ustanov in nenazadnje vseh državljanov na prevzem evra, pogoje, ki jih je morala Slovenija izpolniti, in glede na čas in razmere, ki so se od uvedbe evra pri nas precej spremenile, bom poskušal v danes dostopni literaturi in virih poiskati kazalnike primerjave od prevzema evra do danes. Prav tako bom na kratko predstavil tudi razmere in pogoje ob prevzemu evra na Slovaškem, ki je zadnja od držav, pridruženih skupini držav evroobmočja.

1.2 NAMEN IN CILJ DIPLOMSKEGA DELA

Namen mojega diplomskega dela je predstaviti dogodke, ki so zaznamovali prevzem in samo pripravo na prevzem evra v Sloveniji, saj je bil to za mlado državo, kot je Slovenija, velik gospodarski, logistični in tudi politični projekt. V nalogi želim raziskati in ugotoviti, na katera področja našega življenja in delovanja države je prevzem evra imel vpliv in kako se to pozna še danes. Prav tako bi rad na kratko obravnaval nekaj tehničnih zadev, ki so bile povezane z uvedbo nove denarne valute (kako zamenjati gotovino, kako uskladiti cene in jih spremeniti, oblika našega nacionalnega evra ...) ter kakšen vpliv bo imela uvedba evra na naše življenje in standard. Prevzem evra v Sloveniji je predstavljal zgodbo o uspehu in ravno to bi rad v tej nalogi objektivno predstavil, potem ko je od uvedbe do danes preteklo že kar nekaj časa. Obenem pa bi rad naredil primerjavo naše »zgodbe« z zgodbo Slovaške. Cilj mojega diplomskega dela je tako poiskati skupne točke prevzema evra pri nas in na Slovaškem in razlike pri izvedbi prevzema. Nenazadnje bom skušal tudi oceniti, kdo je bil pri tem uspešnejši.

1.3 METODE DELA

Diplomsko delo je nastajalo v več fazah. Najprej sem zbral in proučil dostopno literaturo, tujo in slovensko, ki obravnava izbrano tematiko. Uporabil sem deskriptivno metodo, s katero sem opisal dejstva, dogodke, procese in pojave. Ker pa je delo zajemalo tudi spoznanja, rezultate in sklepe drugih avtorjev, sem uporabil tudi metodo kompilacije. Tema je zelo specifična, zato sem veliko podatkov pridobil iz virov na internetnih straneh ter iz časopisnih člankov, knjižni viri pa so bili predvsem splošne narave (npr. pri predstavitvi EU in evra). Pri raziskovanju je bila uporabljena predvsem komparativna metoda za primerjavo stanja v Sloveniji in na Slovaškem, uporabljeni pa so bili tudi rezultati raziskav standardnega Eurobarometra.

1.4 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA

V diplomskem delu najprej predstavim zgodovino EU, stanje Slovenije pred vstopom v unijo ter kdaj in zakaj je bila uvedena skupna evropska denarna valuta. Podrobno sem razčlenil temeljne dokumente za uvedbo evra v Sloveniji. V nadaljevanju je predstavljen evro kot novo plačilno sredstvo, nasprotniki uvedbe evra, kaj so ekonomski razlogi proti evru in kakšen je bil način izbire podob slovenskih kovancev evra. Kot vemo, mora vsaka država članica EU, preden uvede evro, izpolnjevati določena merila – tako imenovana konvergenčna oz. maastrichtska merila. Poleg tega pa je treba izpolniti še tehnične zahteve pri uvedbi evra: označevanje in zaokroževanje cen, menjava gotovine, zagotovitev zadostnih količin evro bankovcev in kovancev ob uvedbi nove valute. V zaključku diplomskega dela sem predstavil še uvedbo evra na Slovaškem, motive na slovaških evrskih kovancih in nasvete za prihodnje prevzemnice evra ter opisal razlike in vzporednosti z uvedbo evra v Sloveniji, vpliv evra na cene na Slovaškem in mnenja o stabilnosti evra v prihodnosti.

2 EVROPSKA UNIJA

2.1 ZGODOVINA EVROPSKE UNIJE

Evropska unija je nastala v želji, da se nehajo pogoste in krvave midsosedske vojne, ki so svoj vrh dosegle v drugi svetovni vojni. Trajni mir naj bi uresničili z Evropsko skupnostjo za premog in jeklo, ki je leta 1950 začela gospodarsko in politično povezovati evropske države. Držav ustanoviteljic je bilo šest: Belgija, Francija, Italija, Luksemburg, Nemčija in Nizozemska. Petdeseta leta so bila obdobje hladne vojne med vzhodom in zahodom. Leta 1956 so sovjetski tanki zatrli proteste proti komunističnemu režimu na Madžarskem. Naslednje leto je Sovjetska zveza izstrelila prvi satelit, Sputnik 1, in tako prevzela vodilno vlogo pri osvajanju vesolja. Leta 1957 so z Rimsko pogodbo ustanovili Evropsko gospodarsko skupnost (EGS) ali „skupni trg“.

S pridružitvijo Danske, Irske in Združenega kraljestva Evropski skupnosti 1. januarja 1973 se je število članic povečalo na devet. Kratka, a kruta arabsko-izraelska vojna oktobra 1973 je povzročila energetska krizo in gospodarske težave v Evropi. S strmoglavljenjem Salazarjevega režima na Portugalskem leta 1974 in smrtjo španskega generala Franca leta 1975 sta se končali še zadnji desničarski diktaturi v Evropi. Evropska regionalna politika je omogočila velike naložbe v revnejša območja, nova delovna mesta in gradnjo infrastrukture. Evropski parlament je dobil večji vpliv na EU in leta 1979 so lahko vsi državljani prvič neposredno izvolili svoje poslance.

Po stavki v ladjedelnici v Gdanku poleti leta 1980 sta poljski sindikat Solidarnost in njegov vodja Lech Walensa zaslovela po Evropi in svetu. Leta 1981 je postala Grčija deseta država članica EU, čez pet let pa sta ji sledili Španija in Portugalska. Leta 1986 so podpisali Enotni evropski akt. Ta pogodba je bila temelj obširnemu šestletnemu programu za rešitev težav proste trgovine med državami članicami EU in je omogočila nastanek „enotnega trga“. 9. novembra 1989 je padel berlinski zid. Po 28 letih se je spet odprla meja med vzhodno in zahodno Nemčijo in državi sta se kmalu združili (Predstavitev EU, 23.1.2009, Portal Evropske unije).

Padec komunizma v srednji in vzhodni Evropi je tesneje povezal Evropejce. Leta 1993 se je dokončno oblikoval enotni trg, in sicer s „štirimi svoboščinami“: prostim pretokom blaga, storitev, ljudi in denarja. Devetdeseta leta sta zaznamovali dve pogodbi: Maastrichtska pogodba o Evropski uniji leta 1993 in Amsterdamska pogodba leta 1999. Državljanji so se ukvarjali z varovanjem okolja in sodelovanjem na področju varnostnih in obrambnih zadev. Leta 1995 je EU pridobila tri nove članice: Avstrijo, Finsko in Švedsko. Majhna vasica v Luksemburgu je dala ime schengenskim sporazumom, ki so postopno omogočili potovanja brez preverjanj potnih listin na mejah. Milijoni mladih ljudi so s podporo EU študirali v drugih državah. Komuniciranje je postalo lažje in vedno več ljudi je začelo uporabljati prenosne telefone in internet. Za delovanje EU je pomembna pogodba iz Nice, ki je bila podpisana 26. februarja 2001, veljati pa je začela 1. februarja 2003. Urejala je predvsem reformo institucij, da bi lahko EU učinkovito delovala po širitvi na 25 članic

leta 2004 in na 27 leta 2007. Pogodba iz Nice, prejšnja pogodba o EU in pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti so bile združene v eno prečiščeno besedilo.

Najnovejša je Lizbonska pogodba, ki je bila podpisana 13. decembra 2007. Voditelji držav in vlad so soglasno potrdili nova pravila, ki urejajo obseg in način delovanja Evropske unije v prihodnosti. Pri tem so upoštevali politični, gospodarski in družbeni razvoj ter poskušali izpolniti želje in pričakovanja Evropejcev. Lizbonska pogodba bo tako omogočila prilagoditev evropskih institucij in njihovih metod dela, okrepila bo demokratično legitimnost in utrdila temeljne vrednote Evropske unije. Lizbonska pogodba je plod pogajanj med državami članicami na medvladni konferenci. Evropska komisija in Evropski parlament sta sodelovala pri delu medvladne konference. Preden bo pogodba začela veljati, jo mora ratificirati vseh 27 držav članic. Države članice same izberejo način ratifikacije v skladu s svojimi ustavnimi pravili. V skladu s členom 6 Lizbonske pogodbe „začne ta pogodba veljati 1. januarja 2009, če so deponirane vse listine o ratifikaciji, sicer pa prvi dan meseca, ki sledi deponiranju zadnje listine o ratifikaciji“. Trenutno je 26 držav članic EU potrdilo Lizbonsko pogodbo, od teh je 23 držav deponiralo svoje listine o ratifikaciji pri vladi Italijanske republike v Rimu.

Z novo pogodbo bo Unija postala bolj učinkovita, saj bo Svet na večini področij odločal s kvalificirano večino. Poleg tega se bo po prehodnem obdobju, torej leta 2014, zmanjšalo število komisarjev, pri čemer bo veljala popolna enakopravnost držav članic pri rotiranju le-teh. Namesto polletnega predsedovanja s strani članic bo oblikovana skupina predsedujočih iz treh držav članic z enopolletnim mandatom. Evropski svet bo dobil predsednika z dveipolletnim mandatom, katerega naloga bo priprava zasedanj Evropskega sveta. Število evropskih poslancev se zmanjša na 750 in predsednika, pri čemer dobi Slovenija dodaten sedež, imela bo 8 evropskih poslancev. Glede skupne zunanje in varnostne politike bo Unijo navzven predstavljal visoki predstavnik za zunanje zadeve in varnostno politiko ob podpori Evropske službe za zunanje delovanje. Državljeni EU bodo v tretjih državah, v katerih njihova država nima diplomatskega predstavništva ali konzulata, imeli pravico obrniti se po zaščito na diplomatska predstavništva in konzulate katerekoli države članice. Lizbonska pogodba določa tudi solidarnostno klavzulo v primeru terorističnega napada ali naravne nesreče. Pogodba bo omogočila nadaljnjo širitev EU, pri čemer izrecno določa, da morajo države pristopnice spoštovati vrednote EU in merila za pristop (Lizbonska pogodba, 2009).

2.2 ZAHTEVE EVROPSKE UNIJE PRED VSTOPOM SLOVENIJE V UNIJO

Leto po razglasitvi samostojnosti, to je leta 1992, je Slovenija zaprosila za sklenitev evropskega sporazuma in za podporo pri prestrukturiranju in konsolidaciji gospodarstva. Ko je leta 1993 začel veljati sporazum o sodelovanju z Evropsko unijo, je slovenska vlada zaprosila za začetek pogajanj o sklenitvi evropskega sporazuma. Sporazum je bil podpisan 10. junija 1996, ko je Vlada RS formalno zaprosila za članstvo v EU. Slovenija in EU sta 11. novembra 1996 podpisali začasni sporazum o trgovini, ki je začel veljati 1. januarja 1997. Z njim je začel veljati trgovinski del sporazuma o pridružitvi, ki določa območje proste trgovine med Slovenijo in petnajsterico. Maja 1997 je Slovenija sprejela izhodišča strategije

pristopa k EU, v katerih je potrdila željo postati njena polnopravna članica. 16. julija 1997 je Evropska komisija predstavila mnenje o državah kandidatkah za vstop v EU (Agenda 2000). Ker je bilo mnenje o Sloveniji ugodno, je bila decembra 1997 uvrščena v prvi krog držav za začetek pogajanj, ki so se 31. marca 1998 tudi uradno začela.

Sposobnost Slovenije, da učinkovito deluje v evroobmočju, je temeljilo na naslednjih elementih (Skupno gradivo Banke Slovenije in Vlade RS, 2003, str. 7):

- da je slovensko gospodarstvo bolj trdno in robustno za soočenje s spremembami v okolju in da ne potrebuje posebne obravnave s strani ECB;
- da je verjetnost asimetričnega šoka (šoka, specifičnega za Slovenijo) majhna, ker je struktura slovenskega gospodarstva dovolj podobna strukturi evropskega;
- da je sposobnost Slovenije, da absorbira morebitne asimetrične šoke, če se le-ti slučajno pojavijo, zadostna – kljub določenim rigidnostim trga dela in ker Slovenija vzdržuje makroekonomska ravnotežja. Fiskalna politika je dovolj uravnotežena in sposobna odziva, potrebno pa je nadaljnje spreminjanje mehanizma določanja plač v javnem sektorju, tako da bo vezan na realna gospodarska gibanja, in mehanizmov valorizacije transferov ter restriktivno načrtovanje in nadziranje neinvesticijske porabe;
- da je tranzicija slovenskega gospodarstva v sodobno tržno ekonomijo že v zadostni meri zaključena. Proces dohitevanja najrazvitejših držav evroobmočja bo trajal še daljši čas po prevzemu evra in bo nizko intenziven, zato ne bo bistvenega vpliva na doseganje cenovne stabilnosti v Sloveniji in v evroobmočju;
- da so nosilci ekonomskih politik dovolj zreli in usposobljeni, da lahko prevzamejo del odgovornosti pri upravljanju evra kot skupne denarne valute;
- da bo Slovenija v kratkem izpolnjevala tudi formalne pogoje – maastrichtske kriterije, ki so uporabljeni kot formalno nadomestilo za ekonomsko logiko in argumente o pripravljenosti Slovenije za prevzem skupne evropske valute;
- da vključitev Slovenije v EMU ne bo omejevala ECB pri vodenju učinkovite skupne denarne politike, ne glede na majhnost slovenskega gospodarstva relativno glede na evroobmočje.

2.3 ODLOČITEV SLOVENIJE O VSTOPU V EVROPSKO UNIJO

Slovenija kot majhna in nova država ni imela veliko možnosti za razvijajoče se gospodarstvo, predvsem zaradi svoje velikosti, zato je bilo skoraj nujno, da smo se povezali v integracijo, kot je EU, kajti le taka povezava omogoča razvoj in napredek ter stalne izboljšave. Članstvo v EU državo članico na nek način tudi prisili k napredku, razvoju, inovativnosti na gospodarskem področju ter produktivnosti z upoštevanjem uredb in direktiv. Vstop Slovenije v EU je pomemben korak, kajti državljani Slovenije se čutimo del Evrope in enakovredni prebivalcem njenih najrazvitejših držav. Integracija je za našo državo prednostnega pomena predvsem zaradi ekonomskih učinkov, čeprav so zelo pomembni tudi politični, varnostni, socialni, kulturnozgodovinski in nacionalnoidentitetni razlogi.

V Sloveniji in drugih pridruženih članicah ter preostalih evropskih državah v prehodu praviloma razumejo strategijo približevanja EU kot temeljno vizijo razvoja in preobrazbe države, gospodarstva in družbe. Tako prepričanje je uveljavljeno v državni upravi, pa tudi v precejšnjem delu gospodarstva in institucijah civilne družbe. Večina torej tej strategiji pripisuje prevelik razvojni pomen. To še posebej velja za vlogo strategije približevanja EU v procesu celovite vizije in strategije razvoja našega gospodarstva in celotne družbe. Strategija približevanja EU ustvarja osnovne systemske in makroekonomske vzvode sodobnega razvoja ter uvaja temeljne pravne in tehnične norme notranjega trga EU. Te podlage zagotavljajo, da bosta naša družba in gospodarstvo po meri EU in tako dovolj združljiva za normalno sodelovanje v okviru integracije (Kos, 1998, str. 15).

2.4 STANJE SLOVENIJE PO VSTOPU V EVROPSKO UNIJO

Slovenija je z vstopom v EU postala dejavna ustvarjalka politik in prihodnosti EU (iz "policy taker" je postala "policy maker"). Evropski interesi so tudi naši skupni interesi, hkrati pa smo našli načine in poti, kako udejanjiti slovenske prednostne usmeritve pri odločanju v EU. Slovenščina je uradni in enakopraven jezik EU, med predstavniki evropskih institucij pa je kar nekaj slovenskih. Med največje pohvale za svoje dosežke lahko štejemo, da je Slovenija prva med novimi članicami predsedovala Svetu EU in Evropskemu svetu (v letu 2008). Pogajanja o naslednji finančni perspektivi EU so bila eden prvih velikih zalogajev novih držav članic po vključitvi v EU. Slovenija lahko pogajanja, ki so se dejansko končala šele v aprilu 2006, oceni kot zelo uspešna. Tako bo v finančnem obdobju 2007-2013 upravičena do približno 4,57 milijarde EUR evropskih sredstev, v proračun pa bo vplačala okoli 2,56 milijarde evrov in bo s tem ohranila položaj neto prejemnice, in sicer v višini 2 milijard evrov. Med pomembnimi pogajalskimi uspehi je tudi, da bo v obdobju 2007-2013 na letni ravni upravičena do skoraj 4-krat več kohezijskih sredstev, kot je to veljalo v obdobju 2004-2006. Omenjeni pogajalski izkupiček nam daje zelo dobre podlage za pogajanja po letu 2013. Med pomembnejše dosežke Slovenije po vstopu v EU vsekakor štejemo tudi uspešno črpanje dodeljenih sredstev Unije. To še posebej velja za področje kohezijske politike, na katerem se Slovenija po do zdaj znanih podatkih med novimi članicami uvršča na sam vrh najuspešnejših uporabnic skladov (Urad Vlade Republike Slovenije za komuniciranje, 2007, str. 31).

Prezem evra je eden večjih projektov Slovenije zadnjega desetletja. Slovenija se je kmalu po vstopu v EU odločila, da zaprosi za vstop v sistem menjalnih tečajev ERM II in čim prej prevzame evro. V sistem je vstopila 28. junija 2004 in si vseskozi pospešeno prizadevala za izpolnitev t. i. maastrichtskih konvergenčnih meril. Le-te že izpolnjujemo, vključno z inflacijskim merilom. Vse to je rezultat dobrega usklajevanja ter primerne omejevalnosti ekonomske in monetarne politike. Pozitivni oceni Evropske komisije in Evropske centralne banke v njunih konvergenčnih poročilih o pripravljenosti na prevzem evra nedvomno pomenita veliko priznanje za Slovenijo. Tako postaja trinajsta članica evrskega območja in prva med novinkami, ki je uresničila zavezanost skupni evropski valuti iz pristopnih pogajanj.

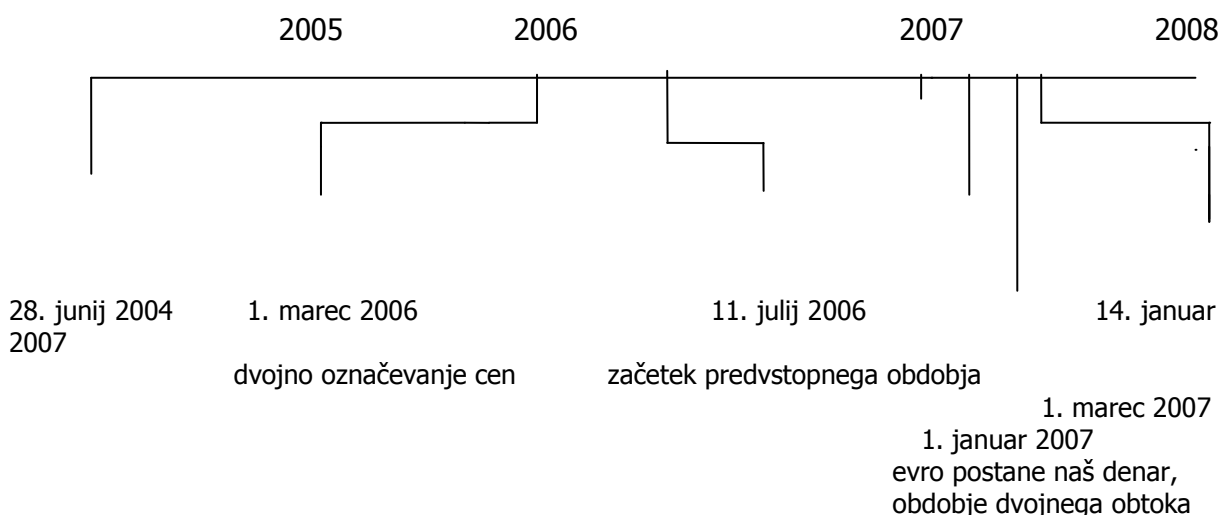
Odločitev za prevzem evra je bila močan vzvod za ureditev domačih makroekonomskih razmer, kar govori v prid naši odločitvi o čimprejšnjem vstopu v

evrsko območje. Vlada si bo prizadevala, da bo uvedba evra uspela tudi v tehničnem delu, ki zahteva številne pravne in organizacijske prilagoditve, prilagoditve informacijskih sistemov, obveščanje gospodarstva in državljanov ter podobno. Pospešene priprave že potekajo. Ena od opaznejših pravnih prilagoditev je tudi dvojno označevanje cen, ki je trajalo vse do 30. 6. 2007. S članstvom smo pridobili tudi na področju izobraževanja. Načelo prostega pretoka oseb omogoča nove oblike in možnosti izobraževanja v tujini, večja mobilnost študentov pa prispeva k boljši razgledanosti in odprtosti celotne slovenske družbe.

2.5 KAKO, KDAJ IN ZAKAJ UVEDBA SKUPNE EVROPSKE DENARNE VALUTE

S članstvom v Evropski uniji se je Slovenija zavezala k uvedbi evra. Prvi korak je naredila z vstopom v mehanizem deviznih tečajev (ERM II) 28. junija 2004. Ker smo po dveh letih sodelovanja v omenjenem mehanizmu izpolnili vsa merila, je evro 1. januarja 2007 postal tudi naš denar.

Slika 1: Predviden potek uvedbe evra

Vir: Evro za vse nas, februar 2006

2.6 KRONOLOŠKI PREGLED PROCESA UVEDBE EVRA V SLOVENIJI

Leto 2004

- 1. maj Slovenija je postala članica EU z zavezo, da bo uvedla evro.
- 13. maj Vlada je sprejela konvergenčni program, enega ključnih elementov pri odločanju o vključitvi Slovenije v ERM II in v območje evra.
- 28. junij Slovenija je vstopila v ERM II in centralni tečaj določila pri 239,640 tolarja za evro.

Leto 2005

- 3. februar Vlada je potrdila dokument Načrt uvedbe evra.
- 7. oktober Slovenija je predstavila podobe slovenskih evrskih kovancev.

Leto 2006

- 1. marec Začetek informativnega dvojnega označevanja cen v tolarjih in evrih.
- 14. april Začela je veljati novela zakona o Banki Slovenije, katere uveljavitev je poleg izpolnjevanja konvergenčnih kriterijev eden od pogojev za prevzem evra.
- 16. maj Evropska komisija in Evropska centralna banka sta po predčasni preučitvi konvergenčnega programa Slovenije na prošnjo države pozitivno ocenili njeno pripravljenost na uvedbo evra.
- 7. junij Finančni ministri EU so podali pozitivno mnenje o vstopu Slovenije v območje evra.
- 15. junij Evropski parlament je podprl širitev območja evra na Slovenijo.
- 16. junij Na vrhu EU je bila sprejeta politična odločitev o uvedbi evra v Sloveniji.
- 28. junij Evropska komisija je predlagala, naj končni tečaj zamenjave med tolarjem in evrom znaša 239,640 tolarja za evro, kar je enako centralnemu tečaju.
- 11. julij Svet EU je sprejel končno odločitev o vstopu Slovenije v območje evra.
- 12. julij Začetek obdobja dvojnega označevanja cen v tolarjih in evrih.
- 20. julij Vlada je sprejela predlog zakona o uvedbi evra.
- 26. okt. DZ je sprejel Zakon o uvedbi evra.
- 24. nov. Veljati je začel Zakon o uvedbi evra.
- 1. dec. Podjetja so lahko od tega dne v bankah kupila vnaprej pripravljene pakete evrskih kovancev za začetno blagajniško poslovanje po novem letu.
- 15. dec. Poslovne banke so začele prodajati začetne pakete evrskih kovancev za fizične osebe ter posebne zbirke slovenskih evrskih kovancev za zbiratelje.

Leto 2007

- 1. januar Datum uvedbe evra v Sloveniji.
- 1.-15. jan. Obdobje dvojnega obtoka tolarjev in evrov.
- 15. januar Evro postane edino plačilno sredstvo v Sloveniji.
- do 1. mar. Brezplačna menjava tolarške gotovine za evre v vseh poslovnih bankah, hranilnicah in na poštnih okencih.
- od 1. mar. V Banki Slovenije zamenjava tolarške gotovine v evre brez provizije.
- 30. junij Konec obveznega dvojnega označevanja cen v evrih in tolarjih.

2.7 KAJ JE ERM II

ERM II je mehanizem deviznega tečaja, katerega namen je zagotoviti stabilnost deviznih tečajev ter povezanost med evrom in valutami tistih držav članic EU, ki niso uvedle evra. Z začetkom tretje faze Ekonomske in monetarne unije je nadomestil prejšnji sistem deviznega tečaja, t. i. evropski monetarni sistem. Vzpostavljen je bil z Resolucijo Evropskega sveta o vzpostavitvi mehanizma deviznega tečaja v tretji fazi Ekonomske in monetarne unije v Amsterdamu 16. junija 1997, v kateri so zapisana načela in cilji ERM II ter njegove glavne značilnosti. V okviru ERM II se z medsebojnim dogovorom določi centralni tečaj do evra za valuto vsake države članice EU izven območja evra, ki sodeluje v ERM II. Standardni razpon nihanja znaša +/-15 % od centralnega tečaja, lahko pa se dogovori tudi ožji razpon. Pogoj za

sodelovanje v ERM II je članstvo v EU. Država članica EU, ki ni uvedla evra, se sicer sama odloči o tem, kdaj bo svojo valuto vključila v ta sistem, vendar se to od nje pričakuje. Dvoletno sodelovanje v ERM II, v dovoljenih mejah nihanja deviznega tečaja okoli centralnega tečaja do evra in brez prilagoditve centralnega tečaja navzdol oziroma devalvacije, je eden izmed pogojev za uvedbo evra. Trenutno so v ERM II sistemu danska krona, estonska krona, litovski litas, ciprski funt, latvijski lats in malteška lira (Slovenija v Evroatlantskih povezavah, 2008, str. 47).

2.8 TEMELJNI DOKUMENTI ZA UVEDBO EVRA V SLOVENIJI

2.8.1 Zakon o uvedbi evra (ZUE)

Ta zakon podrobneje ureja postopke v zvezi z uvedbo evra kot valute Republike Slovenije. Euro je valuta vseh sodelujočih držav članic Evropske unije, kot je določeno v Uredbi Sveta (ES) št. 974/98 z dne 3. maja 1998 o uvedbi evra (UL L št. 139 z dne 11. maja 1998, str. 1, s spremembami). Dan uvedbe evra je dan, ki je določen v Odločbi Sveta 495/2006 z dne 11. junija 2006 v skladu s členom 122 (2) Pogodbe o uvedbi valute v Sloveniji 1. januarja 2007 (UL L št. 195 z dne 15. julija 2006, str. 25). Z dnem uvedbe evra se v Republiki Sloveniji kot zakonito plačilno sredstvo uporabljajo bankovci in kovanci, ki se glasijo na evro. Obdobje dvojnega obtoka se začne 1. januarja 2007 ob 00.00 uri in traja do vključno 14. januarja 2007 do 24.00 ure. V obdobju dvojnega obtoka lahko pravne osebe in fizične osebe, ki opravljajo dejavnost, državni organi ter organi lokalnih skupnosti razliko med vrednostjo, zaračunano za storitev ali blago, in prejetim zneskom vračajo le v bankovcih in kovancih, ki se glasijo na evro. Preračun se opravi tako, da se od v evro preračunanega zneska, prejetega v tolarških bankovcih ali kovancih, odšteje vrednost v evrih. Z dnem uvedbe evra začne Banka Slovenije jemati iz obtoka bankovce in kovance, ki se glasijo na tolar. Banka Slovenije lahko izda predpis, s katerim podrobneje določi postopke in način zamenjave gotovine, zlasti pogoje prevoza, pakiranja, varovanja, zavarovanja in statističnega spremljanja postopka zamenjave gotovine (ZUE, 3. člen).

Z globo od 2.000 do 25.000 evrov se za prekršek kaznuje pravna oseba in fizična oseba, ki opravlja dejavnost, ki:

- po dnevu uvedbe evra ne sprejema bankovcev in kovancev, ki se glasijo na evro, v skladu z 2. členom tega zakona;
- v obdobju dvojnega obtoka ne sprejema bankovcev in kovancev, ki se glasijo na tolar, v skladu s 3. členom tega zakona;
- pri preračunu tolarjev v evre in preračunu evrov v tolarje ne uporablja tečaja zamenjave v skladu z 2. členom tega zakona;
- pri izdajanju posebnih položnic ne upošteva petega odstavka 13. člena tega zakona;
- pri prodaji blaga in storitev iz drugega odstavka 19. člena tega zakona pri preračunavanju cen iz tolarjev v evre cene zaokroži in izkazuje na manj kot štiri decimalna mesta.

2.8.2 Zakon o Banki Slovenije (ZBS-1-UPB1)

Banka Slovenije je z dnem članstva Republike Slovenije v Evropski uniji sestavni del Evropskega sistema centralnih bank in pri svojem delovanju upošteva določila 43. člena statuta ESCB, ki veljajo za države članice Evropske unije z derogacijo. Banka Slovenije ravna v skladu z navodili in smernicami Evropske centralne banke ter izpolnjuje odločitve organov odločanja Evropskega sistema centralnih bank v skladu s statutom, ki ga ima po Statutu ESCB in ECB. Guverner Banke Slovenije postane z dnem članstva Republike Slovenije v Evropski uniji član Razširjenega sveta ECB.

Z dnem uvedbe evra kot valute Republike Slovenije se pri uresničevanju nalog Banke Slovenije v celoti upoštevajo določila statuta ESCB in ECB. S tem dnem se naslednje naloge Banke Slovenije začnejo izvajati v skladu s Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti in Statutom ESCB in ECB:

- izvajanje denarne politike,
- opravljanje deviznih poslov v skladu s 111. členom Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti,
- imetništvo in upravljanje uradnih deviznih rezerv držav članic,
- podpora nemotenega delovanja plačilnih sistemov.

3 EVRO – NOVO PLAČILNO SREDSTVO

3.1 EVRO IN PROCES UVEDBE EVRA

Evro je v desetih letih svojega obstoja postal ključna mednarodna valuta, ki jo danes uporablja skoraj tristo milijonov Evropejcev. Enotna valuta EU je evro postal 1. januarja 1999, ko je bil uveden za nederarne transakcije, za vsa plačila pa leta 2002, ko so bili izdani evro kovanci in bankovci. 1. januarja 2007 je postal evro z Zakonom o uvedbi evra nova slovenska valuta, Slovenija pa se je zapisala v zgodovino kot prva izmed novih držav članic EU, ki je uvedla evro, in 13. članica območja evra. Leto pozneje sta evro uvedla Ciper in Malta, 1. januarja 2009 pa tudi Slovaška. Sodelovanje v območju daje državam članicam vrsto ugodnosti. Ko posamezna država vstopi v evroobmočje, njena centralna banka samodejno postane članica Evrosistema. Z vstopom Slovenije v EU je Banka Slovenije postala del ESCB, ki ga sestavljajo vse nacionalne banke držav članic EU in ECB. Z uvedbo evra se je pristojnost Banke Slovenije za samostojno vodenje denarne politike prenesla na Evrosistem, ki združuje nacionalne banke držav, ki so uvedle evro, in ECB. Evrosistem je od 1. januarja 1999 dalje odgovoren za določanje in izvajanje skupne denarne politike za evroobmočje.

Valuta evro ni le ekonomski projekt, je tudi eden najpomembnejših političnih projektov, ki se jih je Evropa lotila. Pravna podlaga za nastanek Ekonomske in monetarne unije je Maastrichtska pogodba (1992/1993). Ta govori o spodbujanju uravnoteženega, trajnostnega gospodarskega razvoja in socialnega napredka. EMU je območje, kjer se uporablja skupna valuta evro, ta pa je bil uveden v treh stopnjah, ki so bile časovno omejene in določene, vsaka stopnja pa je predpisovala posamezne zahteve. O prvi fazi EMU lahko govorimo že pred sprejetjem Maastrichtske pogodbe, začela se je julija 1990 in končala 31. decembra 1993. V tem obdobju so morale države članice EU odstraniti vse ovire prostemu pretoku kapitala in tako zagotoviti popolno liberalizacijo kapitalskih tokov. Druga faza uvedbe evra se je začela leta 1994 in je trajala vse do leta 1998. V okviru druge faze so morale vse države članice EU izpolniti konvergenčne kriterije za vstop v EMU, ki se nanašajo na uspešnost države pri doseganju stabilnosti cen (inflacija), uravnoteženih javnih financ, deviznih tečajev in dolgoročnih obrestnih mer. V okviru tretje skupine uresničevanja EMU je enajst tistih držav članic EU, ki so izpolnjevale konvergenčne kriterije in so želele vstopiti v EMU s 1. januarjem 1999, to tudi storilo. Pojavila se je nova valuta – evro (Čebular, 2005, str. 39-49).

3.2 EKONOMSKI RAZLOGI PROTI EVRU

Izguba avtonomnosti pri vodenju denarne politike: politiko denarne unije vodi ECB, katere politiko skupno ustvarjajo vsi guvernerji vključenih centralnih bank. Razlog proti se pojavi predvsem zaradi možnosti pojavljanja asimetričnih šokov v slovenskem prostoru, kjer bi v takšnih primerih fleksibilni menjalni tečaj lahko vzpostavil normalno stanje.

Različnost sistema varčevanja in najemanja posojil: med državami se pojavlja različna naravnost k varčevanju in oblikam varčevanja. Pojavljajo se tudi razlike

med najemanjem posojil, ki jih v nekaterih državah gospodarstvo in prebivalstvo najema predvsem po variabilnih obrestnih merah (Velika Britanija), ponekod drugje po Evropi pa je delež posojil, najetih po fiksni obrestni meri, večji.

Fiskalni transferji: kritike EMU izpostavljajo tudi problem neavtomatiziranega mehanizma za prenos sredstev na prizadeta območja z območij, ki niso bila tako močno prizadeta zaradi raznih šokov. Takšno nedelovanje lahko povzroči politične napetosti med državami.

Trg dela in nezaposlenost: znotraj unije je opcija devalvacije valute izključena, kar pomeni, da je potrebno prilagajanje ekonomskim spremembam opraviti preko produkcije, delovne sile in kapitalskega trga. To pa pomeni selitev delovnih mest tja, kjer je dobiček večji zaradi zmanjšanja stroškov delovne sile, ki pa posledično povečuje brezposelnost.

Pravica do emisije denarja se prenese na ECB: pravica do izdaje primarnega denarja se prenese na ECB, ki ima edina dovoljenje za izdajo bankovcev in kovancev.

Izguba nacionalne valute tolarja: bankovci in kovanci tolarja se zamenjajo z bankovci in kovanci evra. Tolar gre dokončno iz obtoka.

3.3 PRIDOBITVE ZARADI UVEDBE EVRA

Praktične prednosti za državljane: državljanom je olajšano potovanje znotraj evroobmočja, brez nepotrebne zamujanja z menjavo valute pri vsakokratnem prestopu državne meje. Tudi primerjava cen med državami postane lažja. Lažja so tudi potovanja zunaj evroobmočja, saj je evro postal mednarodna valuta, ki jo sprejema večina držav, predvsem v turističnih območjih.

Enotni trg: enotna valuta je naravno dopolnilo skupnega trga EU, kar omogoča bolj učinkovito delovanje in rast z ukinitvijo nihanja menjalniških tečajev, kar omogoča stabilno trgovanje in zmanjša tveganje, učinkovitejše je planiranje podjetij zaradi zmanjšanja negotovosti ter zmanjšanja transakcijskih stroškov, povezanih z valuto. Cene so bolj transparentne, kar privede tudi do bolj zdrave konkurence. Povečane so možnosti za tuje investitorje, ki na celotnem območju investirajo v eni valuti in imajo opraviti z bolj stabilnim okoljem. Za Slovenijo je to eden najpomembnejših razlogov, saj Slovenija največ trgovanja opravi prav z EMU (Ferlinc, Ješovnik, 2002, str. 9-10).

Enotni finančni trg: enotno valutno območje omogoča standardiziran potek finančnih operacij finančnih institucij, istočasno pa je to večji in bolj pretočen trg. Trg je visoko diverzificiran in investitorji lažje razpršijo tveganje (Evropska unija od A do Ž, 2009, str. 56).

3.3.1 Podjetja

Z uvedbo evra so bila odpravljena nihanja deviznega tečaja med državami članicami, ki so uvedle evro, ter s tem povezani tveganje in stroški. Poleg tega so bili

odpravljeni tudi različni transakcijski stroški, povezani z menjavo valut oziroma z upravljanjem različnih valut (stroški deviznih transakcij, zavarovanja pred tečajnim tveganjem, čezmejnih plačil in upravljanja računov v različnih valutah). Uvedba evra omogoča lažji dostop do finančnih trgov in izboljšuje njihovo likvidnost ter tako omogoča tudi učinkovitejše razporejanje sredstev in lažje izposojanje (Urad Vlade Republike Slovenije za komuniciranje, 2007, str. 52).

3.3.2 Država

Prenos pristojnosti denarne politike na ECB in dejstvo, da država ne vodi več svoje politike deviznega tečaja, nekateri navajajo kot potencialno slabost uvedbe evra. Vendar pa je treba poudariti, da Slovenija dejavno sodeluje pri oblikovanju denarne in ekonomske politike, saj je po uvedbi evra osrednja slovenska banka postala del Evrosistema in bo kot njegov sestavni del opravljala naloge v skladu s smernicami ECB. Guverner Banke Slovenije (BS) je postal član sveta ECB in tako je Slovenija postala enakovredna članica pri odločanju o denarni politiki območja evra, katere cilj je ohranjanje stabilnih cen.

3.3.3 Državljeni

Uvedba evra v Sloveniji je določena prednost tudi za državljane, saj prispeva k večji preglednosti cen in možnosti primerjave z državami, v katerih prav tako uporabljajo evro. Kot se je izkazalo ob uvedbi evra v dvanajstih državah, podjetja ne ohranjajo različnih cen v posameznih državah, kar še posebej velja za obmejne regije. Poleg tega je državljanom na voljo večja izbira različnih oblik varčevanja, omogočeno je lažje najemanje posojil na večjem in bolj likvidnem finančnem trgu, prednost pa je nedvomno tudi odprava stroškov zaradi menjave denarja in težav med iskanjem menjalnic pred potovanjem.

3.3.4 Razlogi za vključevanje Slovenije v enotno valutno območje

Razlogov za vključevanje Slovenije v enotno valutno območje je več, temeljno pa se razdelijo v tri glavne skupine (Skupno gradivo Banke Slovenije in Vlade RS, 2003, str. 8-9):

- politične,
- mikroekonomske in
- makroekonomske razloge.

Politični razlog vključitve Slovenije v EMU daje možnost, da se premagajo nasprotovanja in otopelosti glede potrebnih strukturnih reform. Interes držav članic EMU je tudi, da bi evro vplival na mednarodni prestiž držav članic.

Mikroekonomski razlogi vključevanja v EMU pa so temeljili na predpostavki, da so prihranki zaradi uporabe skupne valute večji od enkratnih stroškov prehoda na skupno valuto. Med najpomembnejše prihranke je šteti (po podatkih iz Eurostata do

junija 2003) prihranke zaradi zmanjšanja transakcijskih stroškov, prihranke zaradi znižanja informacijskih stroškov ter povečanih konkurenčnih pritiskov na zniževanje cen zaradi njihove povečane transparentnosti.

Makroekonomski razlogi so bili povezani predvsem z vprašanjem učinkovitosti makroekonomskih politik. Ali je bilo smiselno, da Slovenija prevzame evro? Odgovor poda teorija optimalnega valutnega področja (OCA). To področje temelji na kriterijih, ki bi morali zagotavljati učinkovitost delovanja ekonomskih politik, kljub odpovedi lastne denarne politike. Pomembno je bilo, da:

- z vključitvijo Slovenije v EMU slednja ne bi postala bolj heterogena, saj sta obe ekonomiji dovolj podobni po razvitosti in strukturi;
- je verjetnost asimetričnih šokov, na katere enotna denarna politika ne bi mogla odgovoriti, majhna;
- da je obstajala zadostna lastna sposobnost absorpcije asimetričnih in drugih šokov v primeru, da bi se le-ti pojavili.

3.3.5 Prihodnost skupne evropske valute

Ko je EU v začetku leta 1999 uvedla evro kot skupno domačo valuto za enajst svojih članic, so bila pričakovanja v zvezi z njo velika. Ekonomska akademska sfera je enotna, da se je EU z uvedbo enotne valute želela prilagoditi procesom globalizacije v svetovnem gospodarstvu, v tem pogledu pa se je pokazala integracijska pripravljenost držav članic. Uvedba evra je prinesla številne prednosti tako na ekonomskem kot tudi na političnem področju. Denarna unija se je izkazala kot korak bližje k uresničitvi evropskega notranjega trga, globalizacija naložb evropskih podjetij pa je prinesla večjo finančno stabilnost in manjše stroške porabe denarja za financiranje naložb, odpadli so tudi transakcijski stroški in tveganja pri menjalnih tečajih na področju trgovine med državami, ki sodelujejo v skupnem denarnem prostoru. S političnega vidika evro predstavlja denarno politično protiutež ameriškemu dolarju in tako se je tudi politična moč Evrope globalno povečala. Evro je v desetletju obstanka izpolnil vsa pričakovanja in jih v določenem pogledu celo presegel. V času finančne krize tudi države članice EU, ki niso prevzele evra, intenzivno razmišljajo o njegovi uvedbi, pričakovati pa je, da se bo zaupanje v skupno evropsko valuto še povečalo (Evropska unija od A do Ž, 2009, str. 57).

3.4 NAČIN IZBIRE PODOB SLOVENSКИH KOVANCEV EVRA

Slovenija se je odločila, da bo vsak izmed naših evrskih kovancev imel na nacionalni strani drugačen motiv. Poleg Slovenije imajo različne motive na vseh kovancih le še Avstrija, Grčija, Italija in San Marino.

Na kovancu za 2 evra (str. 57) je upodobljen reliefni obris portreta slovenskega pesnika Franceta Prešerna. Pod njegovo podobo je vpisan še njegov rokopis verza ŽIVE NAJ VSI NARODI iz njegove pesmi Zdravljica, ki je slovenska državna himna. Na kovancu za 1 evro je predstavljen doprsni portret Primoža Trubarja, zaslužnega za prvo slovensko tiskano knjigo. Ob njegovi podobi je na kovancu vpisan še stavek

STATI INU OBSTATI. Na kovancu za 50 centov je prikazana podoba Triglava, ozvezdje raka in napis OJ TRIGLAV MOJ DOM. Triglav je od nekdanj simbol slovenstva, ozvezdje raka pa predstavlja zodiakalno znamenje, v katerem je Slovenija. Kovanec za 20 centov krasi podoba dveh lipancev, zaščitenih slovenskih paradnih konjev. Na kovancu za 10 centov je predstavljen projekt slovenskega parlamenta, ki ga je izdelal slovenski arhitekt Jože Plečnik kot vizijo bodoče slovenske samostojnosti. Projekt sicer nikoli ni bil realiziran. Nad podobo je napis KATEDRALA SVOBODE. Na kovancu za 5 centov je osrednji motiv sejalec, ki je pogosto uporabljen motiv likovnih ustvarjalcev. Upodobljen je v simbolni gesti, ko trosi semena. Med slednjimi je 25 zvezd, ki simbolizirajo države članice EU (Priloga 1, str. 47). Na kovancu za 2 centa je reliefna podoba Knežjega kamna, ki v slovenski zavesti predstavlja prapodobo organizirane državniške oblasti in simbol večstoletne težnje po samostojnosti in svobodi slovenskega naroda. Na kovancu za 1 cent je upodobljen motiv štorcklje iz obstoječega kovanca za 20 SIT. Štorcklja predstavlja simbol rojstva in dolgega življenja.

3.5 POSTOPEK ZA DOLOČITEV NACIONALNE STRANI SLOVENSkih KOVANCEV EVRA

Postopek za določitev nacionalne strani slovenskih evrskih kovancev je bil dvostopenjski: najprej zbiranje pisnih predlogov in določitev motivov, potem oblikovanje idejnih osnutkov nacionalne strani kovancev. Aktivnosti prve stopnje so se začele aprila 2004 s preliminarnimi razpravami z numizmatiki, oblikovalci in strokovno javnostjo. Nato je bilo v medijih objavljeno povabilo širši javnosti za zbiranje predlogov za motive. Skupno je 132 predlagateljev predlagalo 699 motivov. Oblikovan je bil predlog motivov, ki ga je pristojna komisija Banke Slovenije in Ministrstva za finance posredovala v obravnavo Vladi Republike Slovenije.

Na podlagi odločitve Vlade Republike Slovenije se je začela druga stopnja projekta, tj. povabilo oblikovalcem za oblikovanje idejnih osnutkov nacionalne strani slovenskih evrskih kovancev. Komisija je povabila k sodelovanju pet znanih oblikovalcev (Jani Bavčer, Edi Berk, dr. Petra Černe Oven, Miljenko Licul in Matjaž Učakar). Za strokovni pregled in oceno idejnih osnutkov nacionalne strani slovenskih evrskih kovancev je bila iz vrst uglednih slovenskih umetnikov, oblikovalcev in poznavalcev slovenske kulturne dediščine imenovana strokovna žirija.

Komisija Banke Slovenije in Ministrstva za finance je soglasno sprejela predlog strokovne žirije in odločila, da Vladi Republike Slovenije predlaga za izvedbeni projekt avtorja Miljenka Licula s sodelavcema Majo Licul in Janezom Boljko. Vlada Republike Slovenije je na 35. redni seji, dne 28. julija 2005, sprejela sklep, da se strinja z videzom nacionalne strani slovenskih evrskih kovancev navedenih avtorjev. O izbrani podobi slovenskih evrskih kovancev je obvestila Ekonomsko-finančni odbor ECOFIN – pododbor za kovanec, in ta je 5. oktobra 2005 potrdil, da je slovenski predlog izdelan v skladu z evropsko zakonodajo (Slovenija v Evroatlantskih povezavah, 2008, str. 46).

3.6 EKONOMSKA SITUACIJA V SLOVENIJI PRED UVEDBO EVRA (2004-2006)

Konvergenčni program Slovenije za obdobje od 2004 do 2006 je delno ustrezal zahtevam po podatkih iz kodeksa ravnanja o vsebini in obliki programov stabilnosti in konvergenčnih programov. Državni računi niso bili v celoti usklajeni s standardi, kar izhaja iz obsežnega deleža odstotka BDP prihodkov in odhodkov. Na podlagi razpoložljivih podatkov je bilo videti, da makroekonomski scenarij, na katerem temelji program, odraža izvedljive predpostavke o rasti. Realna rast BDP je bila leta 2004 ocenjena na 4,0 % . Cilj proračunske strategije je doseči zdrave javne finance.

Program je predvideval postopno zmanjšanje javnofinančnega primanjkljaja v obravnavanem obdobju, dosledno s trajnim znižanjem deleža izdatkov v odstotku BDP. Potem ko je delež prihodkov do leta 2006 stalno upadal, naj bi proti koncu programskega obdobja poskočil zaradi neto pozitivnega vpliva članstva v EU. Letna izguba prihodka iz DDV v višini 0,3 % BDP je bila predvidena za leta 2005–2007.

Nova finančna perspektiva EU 2007–2013 predvideva znatno povišanje neto proračunskih prilivov iz proračuna EU. Poleg tega je obstajalo tveganje za prekoračitev izdatkov, zlasti glede pokojninskih postavk, če bi proučitev obstoječe indeksacijske formule za pokojnine, napovedane za leto 2006, privedla do znižanja parametrov. Bruto javni dolg je bil razmeroma nizek: ocenjeno je bilo, da je delež javnega dolga v letu 2004 dosegel 30,2 % BDP, kar je bilo precej pod referenčno vrednostjo iz Pogodbe, ki znaša 60 % BDP, in se je leta 2007 spustil na 29,7 %.

Slovenija je bila v tveganem položaju glede dolgoročne vzdržnosti javnih financ, katerih pomembna sestavina so predvideni proračunski stroški zaradi staranja prebivalstva. Reforma, ki je potekala na področju pokojninskega sistema, je pozitivno vplivala na proračun. Slovenija je izkoristila vse priložnosti za pospešeno zmanjševanje javnofinančnega primanjkljaja; izvedla je dodatne ukrepe za izboljšanje dolgoročne vzdržnosti javnih financ, vključno z reformo pokojninskega sistema in sistema zdravstvenega varstva.

Izpolnjevanje konvergenčnih meril s strani Slovenije:

- povprečna stopnja inflacije je v Sloveniji marca 2006 znašala 2,3 %, kar je pod referenčno vrednostjo;
- Svet za Slovenijo ni sprejel odločbe o čezmernem javnofinančnem primanjkljaju;
- Slovenija je 28. junija 2004 postala članica ERM II; slovenski tolar (SIT) ni bil izpostavljen velikim napetostim in Slovenija ni na lastno pobudo razvrednotila dvostranskega centralnega tečaja SIT v odnosu do evra;
- marca 2006 je bila dolgoročna obrestna mera v Sloveniji v povprečju 3,8 %, kar je bilo pod referenčno vrednostjo. Slovenija je po teh merilih dosegla visoko stopnjo trajnostne konvergence in je izpolnila potrebne pogoje za uvedbo enotne valute.

3.7 EKONOMSKA SITUACIJA V SLOVENIJI PO UVEDBI EVRA (2007-2009)

3.7.1 Bruto domači proizvod

Bruto domači proizvod se je v zadnjem četrtnetju 2008 na medletni ravni realno zmanjšal za 0,8 %, kar je prvič po skoraj šestnajstih letih. Ob močnem umirjanju mednarodne konjunktura sta se najbolj znižala investicijska dejavnost in izvoz, umirjena je ostala potrošnja gospodinjstev, povečala se je le rast potrošnje države. Med posameznimi gospodarskimi panogami je bilo znižanje dodane vrednosti največje v predelovalnih dejavnostih. Ker se spremembe gospodarskih razmer na trgu dela pokažejo z zamikom, se je upad gospodarske aktivnosti v zadnjem lanskem četrtnetju v gibanjih na trgu dela odrazil v manjši meri.

Izvoz blaga je realno upadel za 9,4 %, ob še vedno razmeroma visoki rasti izvoza storitev pa je bil upad skupnega izvoza nekoliko manjši, a še vedno izrazit (-6,2 %). V zaostrenih pogojih gospodarjenja in manjši dostopnosti posojil je bil v zadnjem četrtnetju manjši tudi obseg investicij v gradbene objekte ter stroje in opremo, tako da je bil zabeležen 5,3-odstotni padec investicijske aktivnosti. Rast končnega trošenja je bila ob skromni rasti zasebne in pospešeni rasti državne potrošnje pozitivna, vendar podobno kot v tretjem četrtnetju bistveno nižja kot v prvi polovici leta. Upad domačih in predvsem tujih naročil je najbolj prizadel predelovalne dejavnosti, kjer se je dodana vrednost po rahlem padcu v tretjem četrtnetju v zadnjem četrtnetju realno zmanjšala za 10,5 %. Znižanje dodane vrednosti je bilo zabeleženo tudi v poslovnih storitvah, v gradbeništvu in trgovini pa se je rast dodane vrednosti močno upočasnila, kot so že nakazovali kratkoročni kazalniki aktivnosti. »Razmeroma visoke stopnje rasti dodane vrednosti so se ohranjale v dejavnosti prometa, pa tudi finančnega posredništva. Tu je bila upočasnitev zmerna predvsem zaradi učinka visokih medbančnih obrestnih mer, kar je rast neto obrestnih dohodkov bank še naprej ohranjalo na razmeroma visoki ravni,« so še komentirali v Uradu. V javnih storitvah se je rast dodane vrednosti v povprečju ohranila na podobni ravni kot v preteklih četrtnetjih. Upad gospodarske aktivnosti v zadnjem četrtnetju se še ni v celoti odrazil v gibanjih na trgu dela, saj se je zaposlenost še povečevala (2,2 % v zadnjem četrtnetju glede na isto četrtnetje 2007), vendar že počasneje kot v prvih treh četrtnetjih. Glede na običajen zamik učinka gospodarske rasti na tokove zaposlenosti in brezposelnosti so takšna gibanja pričakovana, podatki za prve mesece 2009 pa že kažejo, da tudi na trgu dela prihaja do znatnega poslabšanja.

Bruto domači proizvod (BDP) se je v drugem četrtnetju 2009 v primerjavi z drugim četrtnetjem 2008 realno zmanjšal za 9,3 odstotka. V drugem četrtnetju 2009 so se nadaljevala podobna gibanja, kot so bila značilna že za začetek leta. Ponovno so se najbolj realno zmanjšale bruto investicije; v drugem četrtnetju 2009 so bile za 36,7 odstotka manjše kot v drugem četrtnetju lani. Bruto investicije so se tako v prvih šestih mesecih letos v primerjavi z enakim lanskim obdobjem realno zmanjšale za tretjino, njihov delež v BDP pa za 32,2 odstotka (Statistični urad RS, 2009).

Tudi izvoz in uvoz sta se realno ponovno močno zmanjšala; izvoz je bil za 21,3

odstotka manjši kot v drugem četrtnem letu 2008, uvoz pa za 24,8 odstotka. Ker je bilo realno zmanjšanje izvoza manjše kot zmanjšanje uvoza, je saldo menjave blaga in storitev s tujino na gospodarsko rast vplival pozitivno v višini 3,1 odstotne točke. Realno so se zmanjšali tudi izdatki za končno potrošnjo (za en odstotek). To je zlasti posledica realnega zmanjšanja izdatkov gospodinjstev za končno potrošnjo; v primerjavi z drugim četrtnem letu 2008 so bili manjši za 2,6 odstotka, kar je prvi realni padec končnega trošenja gospodinjstev po drugem četrtnem letu 2000. Edina kategorija končnega trošenja, ki se je realno povečala, so izdatki države za končno potrošnjo. V primerjavi z drugim četrtnem letu lanskega leta so bili višji za 4,3 odstotka. Skupna dodana vrednost je bila v drugem četrtnem letu 2009 za 9,0 odstotka manjša kot pred letom. V predelovalnih dejavnostih se je ponovno močno zmanjšala, in sicer za 22,0 odstotka, kar je še nekoliko več kot ob začetku leta. Dodana vrednost se še naprej zmanjšuje tudi v številnih drugih dejavnostih: v gradbeništvu za 13,4 odstotka, v trgovini za 12,8 odstotka, v transportu za 6,6 odstotka (Petrin, 2003).

V drugem četrtnem letu 2009 se je prekinilo daljše obdobje pozitivne rasti zaposlenosti, ki je trajalo od začetka leta 2006 (13 zaporednih četrtnem let). Skupna zaposlenost je bila za 1,6 odstotka manjša kot pred letom (16 tisoč oseb), zlasti izrazito pa se je zmanjšala v predelovalnih dejavnostih (za 9,1 odstotka). Tudi v večini drugih dejavnosti je bila rast zaposlenosti počasnejša kot ob začetku leta 2009.

3.7.2 Inflacija

Slovenija se je za izpolnitev konvergenčnih meril močno potrudila, največ težav pa je povzročala raven inflacije, ki pa se je pred uvedbo evra umirila. Že takoj po vstopu v evroobmočje je bila v Sloveniji najvišja stopnja inflacije v primerjavi z drugimi državami članicami, ki so uvedle evro, in sicer 5,7-odstotna. Merjenja inflacije za leto 2008 pa ne kažejo znakov umirjanja. Inflacija se namreč ne umirja niti v Sloveniji niti v celotni EU. Od julija 2007 so cene hrane v EU rasle hitreje kot inflacija. Aprila 2008 je letna rast hrane znašala 7,1 odstotka, medtem ko je bila inflacija 3,6-odstotna. V Sloveniji se je hrana podražila za 12,2 odstotka, inflacija pa je bila 6,2-odstotna. Enak vzorec je po navedbah Eurostata tudi v območju evra, kjer so cene hrane na letni ravni zrasle za 6,2 odstotka, inflacija pa je bila 3,3-odstotna. Po napovedih naj bi se inflacija tako v Sloveniji kot v EU začela umirjati sredi leta 2009, vendar pod pogojem, da se bodo začele umirjati tudi cene naftnih derivatov.

Inflacija je posledica različnih dogodkov – doseganja največje zmogljivosti v podjetjih in pomanjkanja kvalificiranih delavcev, zvišanih cen hrane in energentov v večini držav z evrom in nizke konkurence v nekaterih sektorjih. Pri višanju inflacije je osnovno predvsem vprašanje, ali je to posledica neustrezne ekonomske politike ali pa je treba vzroke iskati drugje. Pospešena rast cen hrane je delno posledica rasti na svetovnih trgih, deloma pa na domačem trgu. K rasti cen hrane v Sloveniji prispeva ne dovolj konkurenčna tržna struktura v panogah predelave hrane in trgovine.

Glavni razlog za višjo inflacijo so podražitve hrane in naftnih derivatov na svetovnem trgu, kar na slovenski indeks vpliva močneje kot v razvitejših državah EU. V Sloveniji imamo v indeksu cen približno dvakrat večji delež tekočih goriv za prevoz in ogrevanje. Sestava indeksa temelji na anketi Statističnega urada. Po njej povprečni

prebivalec prevozi od 12.000 do 15.000 kilometrov na leto in porabi približno enako količino goriva kot prebivalci območja evra, povprečne plače pa so v Sloveniji za približno polovico nižje, torej znesek predstavlja večji delež v porabi.

3.7.3 Gospodarska rast

Gospodarska rast v Sloveniji bo v letu 2009 po napovedih Urada RS za makroekonomske analize in razvoj (Umar) znašala 1,1 odstotka. Umar je v začetku oktobra Sloveniji za prihodnje leto napovedal 3,1-odstotno rast BDP. Povprečna inflacija v letu 2009 naj bi bila tudi 1,1-odstotna, medletna pa 3,0 odstotka. Letos (2010) pa bo Slovenija namesto prej napovedane 4,8-odstotne zabeležila le še 4,1-odstotno gospodarsko rast. Leto, ki je pred nami, bo najslabše v zadnjih 20 letih, zna se zgoditi, da celo najslabše po letu 1985. Če bo padec gospodarske rasti v mednarodnem okolju bistveno večji, se bo Slovenija lahko v letu 2009 približala stopnjam rasti, ki ne bodo dosti večje od ničelne. Najbolj bosta prizadeta menjava s tujino ter investicije.

Za Slovenijo je leto 2009 eno najslabših po osamosvojitvi, če izvezamo tranzicijski šok. Po panogah sta najbolj prizadeta industrija in gradbeništvo, obe panogi naj bi v letu 2009 po prenovljeni jesenski napovedi zabeležili negativno realno rast, in sicer naj bi industrija nazadovala za 0,3 odstotka, gradbeništvo pa za 5,5 odstotka. Izvoz naj bi se letos namesto prej napovedanih 6,6 odstotka povečal za 5,8 odstotka, prihodnje leto pa se bo prvotno predvidena 5,2-odstotna rast znižala na 1,5 odstotka. Na uvozni strani je napoved gibanj podobna: letos naj bi se okrepila za 6,6 odstotka (prej 6,9 odstotka), prihodnje leto pa za skromnih 0,5 odstotka (prej štiri odstotke).

Državna potrošnja bistvenih sprememb po napovedih Umarja ne bo doživela. Letos naj bi se okrepila za 3,9 odstotka, prihodnje leto pa ostala pri napovedani 2,2-odstotni rasti. Večje spremembe Umar pričakuje pri rasti zasebne potrošnje. Ta naj bi letos znašala 3,4 odstotka (prej 4,5 odstotka), v letu 2009 pa naj se povečala za 2,8 odstotka. Obseg bruto investicij v osnovna sredstva bo prihodnje leto glede na prenovljeno napoved urada celo nazadoval, in sicer za 2,2 odstotka, septembra pa je urad pričakoval 1,3-odstotno rast. Letos naj bi se rast investicij zaustavila pri sedmih odstotkih. Zniževanje investicij je bilo pričakovano, dodatna dejavnika pa sta upadanje povpraševanja ter zaostreni pogoji financiranja.

Po prenovljeni jesenski napovedi Umarja naj bi inflacija letos na medletni ravni znašala 2,2 odstotka, kar je 3,1-odstotne točke manj od napovedi, ki jih je urad pripravil septembra. V letu 2009 naj bi bila inflacija triodstotna, s čimer je urad svojo prvotno jesensko napoved znižal za 0,6 odstotne točke. V prvem polletju 2009 Umar celo pričakuje, da se bo zaradi nizkih cen nafte inflacija na medletni ravni spustila pod cilj ECB, ki se giblje okoli dveh odstotkov.

Zaostrovanje razmer v svetovnem gospodarstvu in ohlajanje slovenskega gospodarstva bo vplivalo tudi na gibanja na trgu dela. Umar napoveduje, da se bo število registriranih brezposelnih letos ustalilo pri 65.200. Stopnje registrirane brezposelnosti naj bi leta 2009 tako po najnovejših ocenah Umarja znašala 7,7

odstotka, kar je 0,9 odstotne točke več od njegovih septembrskih predvidevanj. Stopnja zaposlenosti naj bi se v letu 2009 znižala za 1,3 odstotka.

Eno ključnih makroekonomskih tveganj v letu 2009 je predvidena rast plač, ki bodo skupno rasle hitreje od produktivnosti. Medtem ko naj bi se rast plač v zasebnem sektorju prilagodila spremenjenim razmeram in v letu 2009 nominalno znašala tri odstotke, je v javnem sektorju glede na dogovor s sindikati slika drugačna. Umar napoveduje 9,9-odstotno rast, čeprav bodo uskladitve zaradi nižje inflacije manjše. Tekoči račun plačilne bilance naj bi letos zabeležil primanjkljaj v višini visokih 6,1 odstotka BDP, za leto 2009 pa Umar pričakuje umirjanje gibanj, saj naj bi bilo razmerje ugodnejše (Statistični urad RS, 2009).

V letu 2007 je gospodarska rast v Sloveniji znašala 6,8 odstotka. Na uradu so naredili tudi dodatne simulacije za primer bistvenega poslabšanja gospodarske rasti v svetu od pričakovanega. Če bi se gospodarska rast pri vseh gospodarskih partnericah upočasnila še za odstotno točko več od trenutnih pričakovanj, bi v Sloveniji upočasnitev znašala pol odstotne točke. Izvoz oz. uvoz bi se znižal za dodatno odstotno točko, zasebna potrošnja približno za dve odstotni točki, investicije pa za približno eno odstotno točko.

4 UVEDBA EVRA V SLOVENIJI

4.1 MAASTRICHTSKA – KONVERGENČNA MERILA

Da lahko država članica EU uvede evro, mora izpolniti določena merila – to so tako imenovana konvergenčna oz. maastrichtska merila (Konvergenčni kriterij, 2009).

- merilo stabilnosti cen: stopnja inflacije ne sme za več kot 1,5 odstotne točke presežati povprečja inflacije treh držav članic, ki so dosegle najboljše rezultate na tem področju;
- merilo nizke stopnje obrestnih mer: dolgoročne obrestne mere ne smejo presežati povprečja obrestnih mer treh držav članic z najnižjo stopnjo inflacije za več kot 2 odstotni točki;
- merilo stabilnosti tečaja valut: spoštovanje mej nihanja, predvidenih z mehanizmom deviznih tečajev v ERM II, vsaj dve leti, brez devalvacije valute;
- merilo zdravih javnih financ: javnofinančni primanjkljaj ne sme presežati 3 % BDP, razen če je to razmerje znatno in neprestano upadalo ter doseglo raven blizu referenčne vrednosti ali če je prekoračitev referenčne vrednosti samo izjemna in začasna ter razmerje ostaja blizu referenčne vrednosti;
- merilo dolgoročne vzdržnosti javnih financ: javni dolg ne sme presežati 60 % BDP, razen če se to razmerje zadostno zmanjšuje in z zadovoljivo hitrostjo dosega referenčno vrednost;
- merilo skladnosti pravnih redov držav članic, zlasti predpisov, ki se nanašajo na neodvisnost Evropske in nacionalnih centralnih bank.

Pogodba o Evropski uniji je bila podpisana v Maastrichtu v navzočnosti predsednika Evropskega parlamenta Egona Klepscha. Unija je v skladu s to pogodbo osnovana na Evropskih skupnostih (prvi steber) z dvema dodatnima področjema sodelovanja (drugi in tretji steber): skupna zunanja in varnostna politika (SZVP) ter pravosodje in notranje zadeve (PNZ).

Ko je Pogodba o Evropski uniji začela veljati, je EGS postala Evropska skupnost (ES). Zakonodajne in nadzorne pristojnosti Evropskega parlamenta so se z uvedbo postopka soodločanja in razširitvijo postopka sodelovanja povečale.

Evropski parlament je v skladu z novo pogodbo dobil pravico pozvati Komisijo, naj predloži zakonodajni predlog o zadevah, o katerih je po mnenju Parlamenta treba sprejeti akt Skupnosti. Evropski parlament mora odtlej tudi potrditi celotno sestavo Komisije in imenovati evropskega varuha človekovih pravic (Evropska unija od A do Ž, 2009, str. 52).

4.2 DEVIZNA UREDITEV PRED VSTOPOM SLOVENIJE V EU IN PO NJEM

Deset novih držav članic vključno s Slovenijo je 1. maja 2004 pristopilo k EU. Slovenija se je s tem odločila za skupno evropsko prihodnost in se zavezala tudi k sprejemu evropske valute – evra. Za uvedbo evra mora država izpolnjevati določene pogoje, ki se imenujejo konvergenčna ali maastrichtska merila. Evropska komisija je v konvergenčnem poročilu objavila, da Slovenija izpolnjuje vse pogoje za prevzem

evra, in na tej podlagi izdala poročilo, naj Slovenija v evrsko območje vstopi 1. januarja 2007. Dokončno zeleno luč smo dobili 11. julija, ko so finančni ministri EU potrdili končni tečaj zamenjave tolarjev z evri in sprejeli odločitev o vstopu Slovenije v evrsko območje. Priprave na prevzem evra v naši državi so potekale kar nekaj časa. Vlada RS in Banka Slovenije sta novembra 2003 sprejeli Program vstopa v ERM II in prevzem evra ter se zavezali k čimprejšnji uvedbi evra. Tako je bil 28. junija 2004 tolar vključen v mehanizem deviznih tečajev ERM II. Določen je bil centralni paritetni tečaj v višini 1 evro je 239,640 SIT. Tečaj lahko okrog centralnega tečaja niha v določenih mejah, ki znašajo ± 15 odstotkov. Dveletno sodelovanje v tem mehanizmu brez devalvacije centralnega tečaja je bil pogoj za uvedbo evra, ki ga je Slovenija izpolnjevala, saj je bil tečaj tolarja glede na evro stabilen in so bila odstopanja tržnih deviznih tečajev od centralnega tečaja zanemarljiva (RTVslo.si, 2008).

Drugi pomemben dokument, ki sta ga sprejeli Vlada RS in BS, je Načrt uvedbe evra. Ta načrt predvideva, da uvedba evra poteka po scenariju velikega poka. To pomeni, da uvedba evra kot knjižnega denarja sovпада z uvedbo evrogotovine, obdobje dvojnega obtoka denarja pa bo kratko (dva tedna). Slovenija je za namen uvedbe evra sprejela tudi poseben Zakon o uvedbi evra. Ključnega pomena za prevzem evra pa je pripravljenost potrošnikov na uporabo nove valute. Zamenjava valute pomeni za vsa podjetja precej visok strošek. Če vzamemo za primer običajno trgovino z živili: potrebno je zamenjati vse cene, na novo programirati ali celo zamenjati blagajne in tehcnice, izpopolniti računalniške aplikacije. Skratka, narediti je treba veliko stvari, ki so povezane tudi z velikimi stroški. V Sloveniji je npr. Mercator za dvojno označevanje cen porabil okoli milijardo tolarjev. Skupni stroški vseh trgovskih družb pa po ocenah znašajo okoli 10 milijard tolarjev. Uvedba evra je marsikateremu potrošniku povzročila kar nekaj preglavic. Potreben je bil miselni prehod, na to pa smo potrošniki najbolj občutljivi. Navaditi smo se morali razmišljati v drugih količinskih razredih, kot smo jih bili vajeni, ko smo se pogovarjali o tisočakah, stotisočakah – z uvedbo evra se je pričelo govoriti o desetih, stotih evrih. Posledice uvedbe evra so bile med državami precej različne. Razlogi za to so najverjetneje povezani z razvitostjo trga, različno stopnjo konkurence na lokalnih trgih, z variacijami povpraševanja znotraj posameznih držav ter z intenzivnostjo priprav na uvedbo evra.

Potrošniške organizacije so v vsaki državi posebej spremljale ravni cen, objavljale rezultate in s tem izvajale neformalen pritisk na ponudnike. Na podlagi njihovih ugotovitev lahko vidimo, da so se s podražitvijo srečali skoraj v vseh državah EU. Najbolj so bile na udaru storitve. Večinoma je prihajalo do zvišanja cen v restavracijah in barih, pri frizerskih storitvah, v avtopralnicah, pri hotelskih storitvah... Nasprotno so hitro razvijajoči proizvodi, kot so računalniki, fotoaparati, avdio in video naprave, obdržali nivo cen, kar v nekaj primerih pa je bila cena v evrih celo nižja od prejšnje.

Zanimivo je, da so empirične raziskave o vplivu uvedbe evra na povišanje splošne ravni cen večinoma v nasprotju z zaznavanjem spremembe cen potrošnikov evroobmočja. Po uradnih statističnih analizah Evropskega statističnega urada je uvedba evrogotovine prispevala k dvigu cen za največ 0,2 odstotne točke, vendar se

večina potrošnikov s tem ni strinjala. Prihajalo je do zelo velikih razhajanj med zaznavanjem zvišanja cen s strani potrošnikov in statističnih uradov.

Zaradi različnega mnenja med potrošniki in uradno statistiko me je zanimalo, kaj so razlogi za to. Izpostavil sem dva glavna vzroka. Eden je zagotovo ta, da so se cene močno povišale pri nekaterih dobrinah in storitvah, ki so bolj relevantne za percepcijo potrošnikov glede inflacije. Gre predvsem za dobrine in storitve, s katerimi se potrošniki srečujejo bolj pogosto oziroma z nekaterimi tudi vsak dan. Glavni razlog za pojasnitev tako velike vrzeli med zaznavanjem inflacije s strani potrošnikov ter med izmerjeno inflacijo s strani statističnega urada pa je zagotovo v sestavi indeksa, ki meri življenjske stroške – indeks HICP. Ta je sestavljen iz dvanajstih glavnih proizvodov in vsaka posamezna skupina ima določen ponder. Ali bo sprememba cene bistveno ali nebistveno vplivala na indeks gibanja cen, je namreč odvisno od teže, ki jo ima cena posameznega izdelka pri izračunavanju inflacije. Iz tega sledi, da nam indeks HICP zagotovo ne more podati pravega objektivnega podatka o tem, kaj se je dogajalo s cenami.

Pri oceni vpliva evra na inflacijo je močno prisotna pristranskost ljudi, na katero vplivajo njihova pričakovanja, ki so plod predhodnih informacij. Te informacije so odraz splošnega prepričanja ljudi, da zamenjava domače valute z evrom povzroči inflacijski učinek. Na prepričanje ljudi v največji meri vplivajo mediji. Splošno znano je, da večina ljudi hitro sledi množičnim medijem in se podredi njihovem vplivu, ti pa lahko z raznimi prijemi povzročijo odsotnost lastnega mišljenja pri ljudeh in šibko zavedanje tega, kaj se v resnici dogaja. Iz številnih raziskav, narejenih v Nemčiji, je razvidno, da so imeli mediji močan vpliv na potrošnike. Nezaupanje glede uvedbe evra je bilo prisotno že kar nekaj časa pred njegovo uvedbo, na to pa so ves čas vplivali še mediji, kar je zagotovo spodbudilo dodatne negativne občutke in pristranskost samo še potenciralo. Prišlo je do primerov, ko so tisti, ki so pričakovali zvišanje cen, to videli celo tam, kjer povišanja ni bilo. Če to prenesemo na raven gospodarstva, lahko ta fenomen vodi k resnim težavam in izkrivljanju resničnosti. Pristranskost zelo hitro privede tudi do situacij, ko za pojasnitev določenih posledic ne znamo poiskati pravih vzrokov.

4.3 TEHNIČNE ZAHTEVE UVEDBE EVRA V SLOVENIJI

Uvedba evra v posamezni državi je velik in kompleksen logistični projekt. Pri določanju ciljev projekta, organizaciji, izvajanju in nadzoru nad izvajanjem projekta uvedbe evra sodelujejo subjekti z različnimi vlogami, od sistemskih (določanje ciljev, sprejemanje strateških odločitev, postavljanje pravil, koordinacija aktivnosti) do izvedbenih (izvajanje projekta, izvedba poslovnih, tehničnih in informacijskih prilagoditev) in korektivnih (vloga organizacij za zaščito potrošnikov, opozarjanje na pomanjkljivosti v izvedbi). Drugo pomembno dejstvo je, da je evro projekt EU v celoti. V projekt uvedbe evra je vključenih več nosilcev odločanja in aktivnosti. Na ravni EU ima pomembno vlogo pri normativnem urejanju in nadzoru nad izvajanjem praktičnih in tehničnih priprav za uvedbo evra Komisija, ki je oživila delovanje delovne skupine PAN II (Public Administration Network II), v kateri sodelujejo tudi predstavniki ECB in držav članic EU z odstopanjem (Kriteriji za uvedbo evra, 9.1.2007).

Dosedanja organizacija in koordinacija v Sloveniji

V Republiki Sloveniji je tehnične priprave za uvedbo evra uresničeval Koordinacijski odbor za tehnične priprave za uvedbo evra. Koordinacijski odbor je nastal ob vključitvi Slovenije v ERM II na pobudo Ministrstva za finance in Banke Slovenije in sta ga vodila skupaj vice guverner BS in državni sekretar MF. K sodelovanju v Koordinacijskem odboru sta MF in BS povabila nekatera druga ministrstva, nadzornike posameznih delov finančnega sistema, stanovska združenja ponudnikov finančnih storitev in predstavnike gospodarstva. Člani Koordinacijskega odbora so organizirali pripravo akcijskih načrtov in poročajo o izvajanju akcijskih načrtov zlasti po naslednjih vsebinskih sklopih:

- pravne pristojnosti,
- prilagoditve poslovnih procesov in tehnološke podpore,
- organizacijski ukrepi,
- statistično spremljanje priprav na prehod,
- obveščanje javnosti na ravni posamezne ustanove.

Koordinacijski odbor je bil tudi osrednjo telo za izmenjavo mnenj o stališčih, ki so jih slovenski predstavniki dotlej zastopali pred ustanovami EU, in forum za povratno medsebojno informiranje o dogajanjih, povezanih z EU, ki bodo vplivala na uvedbo evra. Nosilci aktivnosti, potrebnih za uvedbo evra, naj bi bile institucije, članice Koordinacijskega odbora. Pri tem naj bi bili nosilci aktivnosti avtonomni glede na svoje pristojnosti in naj bi pokrivali stroške lastnih aktivnosti pri uvedbi evra.

Evro je valuta Evropske unije, ki jo morajo, razen dveh članic, uvesti vse države članice. Evro temelji na finančni stabilnosti, ki jo zagotavlja Evrosistem, to je ECB in nacionalne centralne banke držav evroobmočja. Pomembno je, da javnost pozna prednosti enega denarja in pravila, na katerih temelji finančna stabilnost evroobmočja. Ob uvajanju evra so odnosi z javnostmi usmerjeni predvsem k naslednjim ciljem:

- splošnemu seznanjanju javnosti z delovanjem ekonomske in denarne unije, s prednostmi skupne valute in z razlogi za odločitev za prevzem evra;
- usmerjenemu informiranju o projektu uvedbe evra in značilnostih posameznih stopenj njegovega uvajanja;
- praktičnemu svetovanju ob sami uvedbi evra, ki gradi zaupanje ljudi in omogoča mehak ter hiter prevzem evra (poslovanje z gotovino in na računih v času dvojnega obtoka, delovanje bankomatov, prepoznavanje ponaredkov, način zamenjave).

Javnost, h kateri je usmerjeno informiranje o evru in prevzemu evra, je ločena na različne dele, vsak od njih zahteva prilagojen pristop. Splošna javnost – zajema gospodinjstva, s prilagojenimi informacijami za mlade, manjšine, ljudi s posebnimi potrebami, starejšo populacijo. Njej so namenjena preprosta, razumljiva ter praktična sporočila BS, Vlade RS, obrtne zbornice. Strokovna javnost – bančni sektor, podjetniški sektor, trgovci, druge storitvene dejavnosti. Tej javnosti so namenjene specifične informacije, povezane z vrsto storitev, ki jih nudijo strankam, seznanjanje

s spremembo zakonodaje, računovodsko-knjigovodskimi prilagoditvami, prepoznavanjem ponaredkov. Mediji – medijem je namenjena klasična komunikacija, izobraževalni seminarji. Civilna družba – sodelovanje pri informiranju tistih skupin ljudi, ki jih je težko zajeti s splošnim obveščanjem in potrebujejo tudi prilagojene vsebine. Pomembna je enotnost sporočil, zato je nujno potrebna koordinacija vseh nosilcev evro projekta, enotno geslo. Med orodji za komuniciranje s ciljnim javnostmi so: informativne publikacije, zloženske in drugo informativno ter tudi promocijsko gradivo (Banka Slovenije, 2006, str. 8).

Uvajanje evra lahko razdelimo v nekaj obdobij:

- podobdobje izpolnitve dvoletnega bivanja v ERM II z zaključkom junija 2006 – pomembno je splošno seznanjanje javnosti z delovanjem evropske denarne unije in izpolnjevanjem konvergenčnih meril;
- podobdobje med izpolnitvijo dvoletnega obdobja v ERM II in uvedbo evra – v tem času Svet nepreklicno določi vrednost tolarja v evru in nekaj časa zatem bo evro zamenjal tolar. Javnost mora biti podrobneje seznanjena s potekom priprav v bankah, trgovini in v javnem sektorju, s sprejemanjem zakonov, predpisov in priporočil, ki bodo urejali postopek zamenjave;
- podobdobje uvedbe evra – obdobje od 1.1.2007 do zaključka dvojnega obtoka. Odnosi z javnostjo v tem obdobju morajo biti usmerjeni predvsem v praktično svetovanje ob zamenjavi.

4.3.1 Označevanje in zaokroževanje cen

Dvojno označevanje cen se je začelo 1. marca 2006, trajalo je 6 mesecev po € dnevu in je pripomoglo, da so imeli potrošniki čim več časa za miselni preskok. Dvojno označevanje cen preprečuje tudi neopravičeno povišanje cen izdelkov in storitev in s tem tudi dvig inflacije. Zakon o dvojnem označevanju cen v tolarjih in evrih predvideva dve obdobji dvojnega označevanja cen (Evro za vse nas, april 2006, str. 3):

- obdobje obveznega informativnega označevanja cen se je začelo 1. marca 2006 in se je končalo na dan določitve tečaja zamenjave. Tečaj zamenjave je nepreklicno in trajno menjalno razmerje med tolarjem in evrom, ki ga je določil Svet EU;
- v tem obdobju so morale biti cene označene v tolarjih in evrih hkrati, ter preračunane po centralnem tečaju. Centralni tečaj je tečaj, ki je bil določen ob vstopu Slovenije v mehanizem deviznih tečajev, t. i. čakalnico za evro;
- obdobje dvojnega označevanja cen se je začelo naslednji dan po določitvi tečaja zamenjave. Cene so v tem obdobju preračunane po tečaju zamenjave. Glede na to, da sta centralni tečaj in tečaj zamenjave enaka, novega preračunavanja cen ni bilo;
- ves čas trajanja dvojnega označevanja cen morajo biti cene za blago in storitve označene v obeh valutah in objavljene tako, da jih lahko potrošnik enostavno in nedvoumno prebere ter primerja.

Označiti ni treba: poštna cena poštnine, zneskov na digitalnih prikazovalnikih, zneskov na izpiskih tehtnic, cene za enoto izdelka (kg, liter, m, kos), v obeh valutah

se označi le prodajna cena. Nekatere izjeme in posebnosti: bencinske črpalke, katalogi, mesnice, ribarnice, delikatese, prodajalne kruha, prodajni avtomati, knjige, igre na srečo, kmetije, ki neposredno prodajajo svoje blago potrošniku, podjetja s ponudbo blaga ali storitve za sklenitev pravnega posla (cene, terjatve ali obveznosti, izkazane v evrih).

4.3.2 Menjava gotovine

Ker je Slovenija izpolnila konvergenčna merila in je Svet EU sprejel odločitev o uvedbi evra v Sloveniji, je 1.1.2007 evro postal naš denar. To pomeni, da je evro postal denarna enota Republike Slovenije in da so hkrati postali evrobankovci in evrokovanci zakonito plačilno sredstvo na območju Republike Slovenije. Od 1.1.2007 do 14.1.2007 je bilo obdobje dvojnega obtoka, kar pomeni, da smo lahko plačevali s tolarскими bankovci in kovanci ter evrobankovci in evrokovanci. Ker je evro postal denarna enota Republike Slovenije 1. januarja 2007, je v poslovanju edina denarna enota evro. V bankah in hranilnicah je mogoče tolarске bankovce in kovance po tečaju zamenjave brezplačno zamenjati v evrobankovce in evrokovance do vključno 60. dne po uvedbi evra (do 1. marca 2007). Banka ali hranilnica lahko zahteva, da se menjave zneskov, ki presegajo znesek 1.500 EUR, najavijo en delovni dan pred načrtovano menjavo. Če menjava ni najavljena, lahko banka ali hranilnica za menjavo zneska, ki presega 1.500 EUR, zaračuna stroške menjave. Ker je evro postal denarna enota Republike Slovenije 1.1.2007, so se tolarška stanja na računih s tem dnem avtomatično in brezplačno pretvorila v evre (Banka Slovenije, 2007).

Gljučni datumi zamenjave

Prodaja začetnih paketov evrokovancev za prebivalce	15.12.2006
Distribucija začetnih paketkov evrokovancev za podjetja	1.12.2006
Pretvorba računov	1.1.2007
Brezplačna zamenjava v bankah do	1.3.2007
Zadnji dan, ko so tolarски bankovci in kovanci zakonito plačilno sredstvo	14.1.2007
Rok zamenjave tolarских bankovcev pri Banki Slovenije	brez časovne omejitve
Rok zamenjave tolarских kovancev pri Banki Slovenije	31.12.2016

4.3.3 Zagotovitev zadostnih količin evrobankovcev in kovancev ob uvedbi evra v Sloveniji

Države, ki so kot prve uvedle evro, so to storile po tako imenovanem madridskem scenariju. Ta je predvidel več korakov, ki so trajali nekaj let. Slovenija se je odločila prevzeti evro kot denarno valuto po scenariju "velikega poka", ki pomeni glavno alternativo uvedbi evra po madridskem scenariju. Po scenariju "velikega poka" uvedba evra sovпада z uvedbo kovancev in bankovcev, obdobje dvojnega obtoka denarja pa je kratko. Pri uvedbi evra je Slovenija upoštevala izkušnje držav, ki so že uspešno prevzele evro, vendar pa se je prevzem evra glede na madridski scenarij razlikoval v dveh poglavitnih področjih, in sicer:

- predvstopno obdobje je bilo kratko in je trajalo le nekaj mesecev,
- evrokovanci in bankovci so že obstajali in čeprav niso bili denarna valuta Slovenije, so že bili dostopni slovenski javnosti.

Zaradi kratkega predvstopnega obdobja od odprave in objave tečaja, po katerem se je tolar zamenjal z evrom, in je trajalo do uvedbe evra kot denarne enote in plačilnega sredstva, je bilo treba javnost in podjetja čim bolj seznaniti z evropsko valuto. Seznanjanje javnosti je pripomoglo h graditvi zaupanja ljudi v novo valuto in hkrati omogočilo mehkejši prevzem evra. Zato je Vlada Republike Slovenije 3.2.2005 potrdila Načrt uvedbe evra v Republiki Sloveniji, v katerem so določene aktivnosti povezane s tehničnimi pripravami na prevzem evra.

Izkušnje držav, ki so evro že prevzele, kažejo na to, da pomeni prevzem evra določene težave gospodarstvu, predvsem na področju informacijske tehnologije in računovodstva, kjer so spremembe oziroma prilagoditve povezane z velikimi stroški. Ministrstvo za gospodarstvo se je zato odločilo, da preuči osveščenost in stopnjo priprav podjetij glede prevzema evra.

Na vzorcu podjetij:

- so podjetja oblikovala projektne skupine za prevzem evra, ki jih vodi bodisi član uprave bodisi srednji menedžment;
- bodo podjetja pred začetkom projekta naredila analizo stanja in potrebnih prilagoditev ter načrt uvedbe evra po posameznih fazah;
- podjetja ocenjujejo, da bodo za prilagoditve informacijske tehnologije potrebovala od tri do šest mesecev, odvisno od tega, ali je le-ta vezana na notranje ali zunanje izvajalce;
- pričakujejo podjetja težave pri računovodskih evidencah (dvojno vodenje evidenc), od ustreznih institucij pa pričakujejo računovodske smernice in pravne podlage;
- bo predviden zaključek priprav in prva testiranja informacijske tehnologije v zgodnji jeseni, tako da jim bo ostalo še nekaj časa za morebitne prilagoditve po prvih testiranjih.

Preddobava gotovine: pri preddobavi evrogotovine morajo biti podjetja pozorna, da si zagotovijo zadostne količine gotovine glede na promet, ki ga pričakujejo; tako je primerno, da podjetja stopijo v stik s svojimi bankami; poslovne banke so evrogotovino pričele preddobavljati s 1.12.2006; tipske pogodbe za predprodajo gotovine so pripravljene do konca aprila 2006; podjetja morajo biti pozorna na blagajniški maksimum in ga za obdobje dvojnega obtoka ustrezno povečati. Lastniški kapital: sprejet je bil Zakon o gospodarskih družbah, ZGD-1 (Uradni list RS, št. 42/2006); pri tem so pomembne predvsem določbe, ki se nanašajo na lastniški kapital in evro.

4.3.4 Uspešnost in način tehnične uvedbe evra v Sloveniji

Vodenje in nadzor nad postopkom tehničnih priprav za uvedbo evra v Republiki Sloveniji se izvajata v Koordinacijskem odboru za tehnične priprave za uvedbo evra, ki mu sopredsedujeta Ministrstvo za finance ter Banka Slovenije, sestavljajo pa ga še naslednje institucije: Ministrstvo za gospodarstvo, Združenje bank Slovenije,

Gospodarska zbornica Slovenije, Obrtna zbornica Slovenije, Agencija za zavarovalni nadzor, Agencija za trg vrednostnih papirjev, Slovensko zavarovalno združenje, Ljubljanska borza, Klirinško depotna družba, Slovenski inštitut za revizijo, Statistični urad RS in Zveza potrošnikov Slovenije. V okviru navedene strukture posamezne institucije imenujejo svojega predstavnika v Koordinacijski odbor.

Koordinacijski odbor je v začetku leta 2005 pripravil osnutek Načrta uvedbe evra v Republiki Sloveniji in menil, da predstavlja primerno podlago za sprejem dokumenta v Vladi RS. Načrt uvedbe evra uvodoma ugotavlja, da je postopkovno upravičeno pričakovati, da se bo evro v Sloveniji uvajal po scenariju »velikega poka«, kar pomeni, da uvedba evra sovпада z uvedbo kovancev in bankovcev (za razliko od t. i. madridskega scenarija, ki je bil merodajen ob prvi uvedbi evra in po katerem posamezni koraki trajajo več let – od izpolnjevanja konvergenčnih kriterijev preko določitve nepreklicnih menjalnih razmerij, uvedbe knjižnega denarja in šele v zadnji fazi uvedbe bankovcev in kovancev). V skladu z navedenim scenarijem so v Sloveniji evro uvedli s 1. januarjem 2007, približno tri mesece po odpravi derogacije in nepreklicnem fiksiranju menjalnega razmerja tolar/evro (predvidoma oktobra 2006). Razmeroma kratko obdobje po uvedbi bankovcev in kovancev je možen dvojni obtok (torej tolarjev in evrov), do konca februarja 2007 je možna zamenjava tolarске gotovine pri bankah, nato pa pri Banki Slovenije brez časovne omejitve.

V okvir tehničnih priprav na uvedbo evra sodi tudi odločitev o nacionalni strani evrokovancev, čeprav pravo EU dopušča, da država uvede evro tudi brez (zadostne količine) evrokovancev z nacionalno stranjo. Ob tem je potrebno upoštevati tudi dejstvo, da je potreben čas za izdelavo kovancev vsaj 3 mesece, kar je lahko več od razpoložljivega časa med odpravo derogacije in uvedbo kovancev. Če 1. januarja 2007 ne bi bila na voljo zadostna količina kovancev z nacionalno stranjo (kovanje kovancev pred odpravo derogacije namreč ni dovoljeno), bi si lahko vlada manjkajočo količino sposodila pri kateri izmed držav evroobmočja.

Načrt uvedbe evra nadalje opredeljuje več ravni organizacije dela. Vsaka institucija, zastopana v Koordinacijskem odboru, je odgovorna za priprave na področju svojih pristojnosti, medtem ko se v Koordinacijskem odboru usklajujejo pogledi ter pristopi v zadevah, ki so skupne vsem institucijam. V tem okviru je posebna pozornost namenjena potrošnikom ter komuniciranju z zainteresiranimi javnostmi. Slovenija se je odločila in tudi izvedla scenarij velikega poka ali z drugimi besedami scenarij takojšnje uvedbe. Po tem scenariju predhodno obdobje traja eno samo »logično sekundo«. Posledično sprejetje evra kot valute države in uvedba evrobankovcev in kovancev potekata sočasno. Tehnična izvedba prevzema evra je potekala brez težav in zapletov, ki so se jih avtorji projekta po tihem bali, čeprav so bili pripravljene rezervni ukrepi ob nepričakovanem nastanku težav. Zamenjava valute v Sloveniji je po oceni Jeana Clauda Tricheta potekala bolje kot leta 2002, ko so evro hkrati, vendar po različnih scenarijih, začeli uporabljati v dvanajstih članicah tedanje Unije. Slovenija naj bi bila zato po besedah vodilnih v Evropski uniji zgled drugim državam (Kriteriji za uvedbo evra, 2007).

5 UVEDBA EVRA NA SLOVAŠKEM

1. januarja 2009 je evro na Slovaškem postal uradno plačilno sredstvo. Slovaška krona je po prehodnem 16-dnevnem obdobju, ko sta bili v uporabi obe valuti, izginila iz denarnic ljudi in trgovin na Slovaškem. 1. januarja je minilo tudi 10 let, odkar je 11 držav EU uvedlo evro, čeprav so bili nacionalni bankovci in kovanci v obtoku še vse do začetka leta 2002. Leta 2001 je evro sprejela Grčija, nato pa so ji sledili Slovenija leta 2007 ter Malta in Ciper leta 2008. Zaradi sprejetja evra so morale države članice sprejeti različne ukrepe za prenovo gospodarske in davčne politike.

Zamenjava valute je več kot zgolj zamenjava kovancev in bankovcev v obtoku. Na uvedbo evra so se morali državni organi in podjetja na Slovaškem zelo skrbno pripraviti. Zaradi priprav na uvedbo nove valute in umik krone so morali slovaški organi sprejeti in izvesti obsežen logistični načrt. Slovaški organi so pripravili obsežno kampanjo, s katero so potrošnike in trgovce v državi obveščali o zamenjavi valute. Med cilji te kampanje je bila tudi odprava bojazni pred zvišanjem cen zaradi uvedbe evra. Nedavna raziskava je pokazala, da ljudje zdaj vedo, kaj lahko pričakujejo, tako da jih rast cen ne skrbi več toliko. Zbiratelji evrskih kovancev so lahko v svojo zbirko dodali tri nove motive: motiv dvojnega križa na kovancih za 1 in 2 evra ter bratislavskega gradu in slovaške gore Kriváň na kovancih z najmanjšimi nominalnimi vrednostmi (Evropska unija od A do Ž, 2009, str. 55).

5.1 OBDOBJE PRED UVEDBO EVRA

Potrebno je bilo izpolniti kriterije za članstvo v EU, ki določajo, da država lahko postane članica EU, če izpolnjuje naslednje pogoje:

- ima stabilne ustanove, ki zagotavljajo demokracijo, pravno državo, človekove pravice ter spoštovanje in varstvo manjšin (politični kriterij);
- ima delujoče tržno gospodarstvo in se je sposobna soočiti s konkurenco in tržnimi silami znotraj EU (gospodarski kriterij);
- je sposobna prevzeti obveznost članstva, vključno s privrženostjo ciljem politične, ekonomske in monetarne unije. Iz slednjega kriterija izhaja, da mora nova članica EU v poznejši fazi (ko izpolni maastrichtske konvergenčne kriterije) uvesti evro kot svojo valuto.

5.1.1 Priprave na uvedbo evra

Slovaška je dosegla visoko stopnjo vzdržne gospodarske konvergence in je bila pripravljena na uvedbo evra 1. januarja 2009. Da pa bo uvedba evra uspeh, mora Slovaška storiti vse za ohranjanje nizke inflacije, bolj ambiciozna mora biti pri proračunski konsolidaciji, okrepiti pa mora tudi svojo konkurenčnost. Inflacija na Slovaškem je leta 2008 na letni ravni znašala 2,2 odstotka, kar je precej pod referenčno vrednostjo, ki je znašala 3,2 odstotka. Stopnja inflacije sicer ne sme za več kot za 1,5 odstotne točke presegati povprečja stopnje inflacije treh držav članic, ki so dosegle najboljše rezultate glede stabilnosti cen. Referenčna vrednost je tako v obravnavanem primeru pri kriteriju stabilnosti cen v 12-mesečnem referenčnem

obdobju od aprila 2007 do marca 2008 znašala omenjenih 3,2 odstotka. Kljub temu da je torej na Slovaškem inflacija relativno nizka, jo je Komisija opozorila, da mora biti v prihodnje pozorna, da bo ta tudi ostala v primernih okvirih. Bruselj pri tem posebej omenja plačilno disciplino, bolj ambiciozen fiskalni položaj, sploh zaradi ugodne gospodarske rasti, ter nadaljnjo pospešitev strukturnih reform za izboljšanje delovanja proizvodnih trgov (Slovakia adopted euro today, januar 2009).

Evropska centralna banka (ECB), ki je izdala svoje konvergenčno poročilo z dodatno oceno pripravljenosti Slovaške na uvedbo evra, je zapisala, da na Slovaškem "obstaja več dejavnikov tveganja, ki lahko povišajo inflacijo". Povezani so predvsem z dejstvom, da bo v okolju fiksnega deviznega tečaja zaviralni učinek trenda nominalne apreciacije slovaške krone do evra postopno izginil, nadalje zaostrene razmere na trgu dela predstavljajo tveganje, da se bo pospešila rast plač, problem so lahko tudi cene energentov. Poleg tega bo na inflacijo v prihodnjih letih verjetno vplival tudi proces dohitevanja, gledano v celoti pa je vzdržnost konvergence inflacije na Slovaškem dokaj vprašljiva, ocenjuje ECB.

Javnofinančni primanjkljaj je Slovaška uspela s 3,6 odstotka bruto domačega proizvoda (BDP) leta 2006 znižati na 2,2 odstotka BDP v lanskem letu. Letos naj bi znašal 2,0 odstotka, drugo leto pa 2,3 odstotka BDP. Javni dolg Slovaške se je tudi znižal na 29,4 odstotka v lanskem letu. Bruselj tako ugotavlja, da je vlada uspela prekomerni primanjkljaj popraviti na verodostojen in vzdržen način. Slovaška izpolnjuje tudi kriterij dolgoročnih obrestnih mer. Te ne smejo presegati povprečja obrestnih mer treh držav članic z najnižjo stopnjo inflacije za več kot dve odstotni točki. Na Slovaškem so znašale 4,5 odstotka, referenčna vrednost za dolgoročne obrestne mere pa je v 12-mesečnem referenčnem obdobju od aprila 2007 do marca 2008 znašala 6,5 odstotka. Slovaška tudi izpolnjuje pogoj glede vsaj dvoletnega sodelovanja v evropskem mehanizmu deviznih tečajev ERM II, ugotavljata Komisija in ECB. Slovaška krona je v ERM II od novembra 2005, osrednji tečaj slovaške valute v ERM II pa je bil sprva določen na ravni 38,4550 krone za evro, nato pa je bil marca 2007 revalviran za 8,5 odstotka na 35,4424 krone za evro. Zatam se je krona ves čas gibala nad novim osrednjim tečajem in je bila v začetku maja približno devet odstotkov nad njim (Slovakia becomes 16th country to adopt the euro – International, 2009).

5.1.2 Meritve Eurobarometra

Medtem ko se večina sveta spopada s finančno krizo in njenimi hudimi posledicami, pa na Slovaškem zaenkrat s krizo še nimajo večjih težav. Zato je zamenjava krone za evre dobrodošla sprememba. Slovaška je za Portugalsko sedaj postala najrevnejša država z evrom. A pozitiven učinek evropske denarne valute se že pozna, saj edino vrednost krone zaradi krize ni padla. Na to je vplivalo junija določeno menjalno razmerje med slovaško krono in evrom, ki znaša 30,1260 krone za evro. Za primerjavo, češki zlot je v zadnjem času izgubil 30 odstotkov svoje vrednosti. Slovaki so se pred prevzemom evra bali, da se bodo zaradi nove valute cene povišale, kot se je to zgodilo v drugih članicah evroobmočja. A po mesecih svetovne finančne krize so se dvomi mnogih razblinili, saj so mnenja, da jim evro lahko pri premagovanju krize celo pomaga.

Glede na podatke Eurobarometra iz januarja 2009 se je 90 % Slovakov čutilo zelo dobro ali dobro obveščeni, skoraj 84 % pa jih je bilo precej ali zelo zadovoljnih z informacijami, ki so jih pripravili državni organi. To je vsekakor vplivalo na splošno zaznavanje prehoda: za devet desetih Slovakov je prehod potekal gladko in učinkovito. Sredstva javnega obveščanja so bila daleč najpomembnejši vir informacij za večino državljanov (93 %), sledila je nacionalna centralna banka (20 %). Približno 90 % vprašanih je navedlo, da so videli televizijski oglas o evru: po mnenju večine je bil ta zelo ali precej koristen. Skoraj vsi Slovaki so navedli, da so prejeli evrokalkulatorje (95 %), dvema tretjinama pa so se zdeli koristni. Na vprašanje o informacijah, ki jim še manjkajo, je približno 31 % Slovakov odgovorilo, da bi si želeli izvedeti več o varnostnih elementih bankovcev in kovancev (štiri desetine vprašanih ob anketi ni moglo navesti nobenega varnostnega elementa), 22 % si je želelo izvedeti več o poštenem zaokroževanju cen, 19 % pa si je želelo več informacij o tem, kako naj se izognejo goljufijam pri menjavi valut. Pristop Slovaške v evroobmočje bo verjetno za nekaj časa zadnji na tem območju, saj pogoji za pristop ravno zaradi finančne krize postajajo vedno bolj zahtevni.

5.2 UVEDBA EVRA NA SLOVAŠKEM

Evropski poslanci so v postopku posvetovanja z veliko večino potrdili predlog o vstopu Slovaške v območje evra s 1. januarjem 2009. V razpravi pred glasovanjem so se strinjali, da je Slovaška pripravljena na vstop v območje evra in poudarili, da mora nadaljevati strukturne reforme ter si prizadevati za ohranjanje nizke stopnje inflacije. V sprejetem poročilu Evropski parlament ugotavlja, da je Evropska centralna banka v svojem poročilu za leto 2008 zaznala tveganja glede vzdržnosti dosežene nizke stopnje inflacije, zato poziva slovaško vlado, naj na podlagi fiskalne konsolidacije in fiskalne politike, ki je usmerjena v oblikovanje srednjeročno uravnoteženega proračuna, zagotovi stabilno okolje za nizko inflacijo. Slovaški socialni partnerji pa bi morali v bližnji prihodnosti ohraniti rast plač v skladu z rastjo produktivnosti (Goodbye Koruna, december 2008).

Slovaške oblasti morajo nadaljevati tudi strukturne reforme na trgu dela, storitev in proizvodov. Pri tem si morajo prizadevati za povečano mobilnost delavcev in večje naložbe v človeški kapital. Poskrbeti pa morajo tudi za zagotavljanje konkurence, zlasti v občutljivih sektorjih, kot je energija, piše v poročilu. Več poslancev pa je danes Bratislavo pozvalo tudi k sprejetju vseh potrebnih ukrepov za preprečitev zvišanja cen v prehodnem obdobju. Evropski parlament ima sicer glede širitve območja evra le posvetovalno vlogo, vendar pa Svet EU ne more sprejeti svoje odločitve, dokler poslanci ne potrdijo resolucije o predlogu za širitev.

Češki premier in trenutni predsedujoči EU Mirek Topolanek je pohvalil Slovaško za močno voljo in enotnost pri prevzemu skupne evropske valute. Dejal je, da upa, da bo Slovaški kljub morebitnim težavam uspelo v zgodbi o evru. Obenem je izrazil upanje, da bo tudi Češki uspelo najti voljo in enotnost za prevzem evra.

Tudi poljski premier Donald Tusk je pohvalil trdnost in odločnost slovaške politike na poti od komunizma preko trnovih reform do članstva v območju evra. Kot premier države, ki želi vstopiti v območje evra, je čestital Slovaški, da se je

odločila za pot članstva v območju evra in na njej vztrajala. "Bravo Slovaška," je dejal. Tudi v ostalih novih članicah EU se je namreč želja po čimprejšnjem vstopu v območje evra okrepila, saj so se razkrile vse nevarnosti velike izpostavljenosti nacionalnih valut v primerih finančnih kriz svetovnih razsežnosti, kot je trenutna.

Poljska vlada je tako že sprejela časovni načrt za prevzem evra do konca leta 2011, pa tudi do sedaj bolj previdna Češka bo po nedavnih napovedih češkega premiera pripravila konvergenčni načrt za prevzem evra in datum vstopa v evroobmočje. Predsednik Evropske komisije Jose Manuel Barroso je medtem čestital Slovakom in pristojnim slovaškim oblastem za vse njihove napore v zadnjih letih in za učinkovit prevzem nove valute. "Manj kot pet let po vstopu v Evropsko unijo je Slovaška sedaj v središču politične in gospodarske Evrope," je dejal Barroso

Spomnil je tudi na številne prednosti članstva v območju evra in izrazil zadovoljstvo, da je Slovaški uspelo tako gladko uvesti evro kljub finančni in gospodarski krizi. Pri tem je prav tako spomnil na stabilizacijski učinek evra, saj so druge valute srednje- in vzhodnoevropskih članic zaradi finančne krize izgubile vrednost. Pri tem je zatrdil, da evro ni zgolj valuta, ampak je tudi simbol evropske identitete in pomembnega položaja, ki ga Evropa zaseda v svetu. Opozoril je tudi, da EU ne more dovoliti, da bi zaradi vzrokov, ki niso pod njenim nadzorom, državljani trpeli. Luksemburški premier in predsedujoči Evroskupini – finančnim ministrom članic območja evra – Jean-Claude Juncker je zatrdil, da je uvedba skupne evropske valute na Slovaškem trenutek, ki dokončuje pot od komunizma do članstva v območju evra, in to v manj kot dvajsetih letih. Evro je po njegovem prepričanju dejavnik stabilnosti in varnosti, pa čeprav bo leto 2009 težko tudi za Slovaško. Opozoril je na odgovornost držav v območju evra, da ohranjajo stabilno gospodarsko sliko celotne gospodarske in monetarne unije (Euro – Europe is single currency, januar 2009).

Spregovoril je tudi slovenski premier Borut Pahor in udeležence spomnil, da je Slovenija kot prva nova članica EU uvedla evro in da se je ta izkazal za velik uspeh, še posebej pa so njegove koristi vidne v času trenutne gospodarske krize. Za uspešno delo je čestital slovaški vladi in ostalim, ki so dodali svoj doprinos k prizadevanjem za prevzem evra, še posebej glede na trenutne negotove okoliščine. Omenil je tudi pojav inflacije v Sloveniji v letu po uvedbi evra in pohvalil odločenost slovaške vlade, da poskuša tak razvoj dogodkov na Slovaškem preprečiti. Ob koncu je še dejal, da gre za največji finančni eksperiment v zgodovini in da po desetih letih lahko govorimo o uspehu.

Vstop Slovaške v evrsko območje namreč sovpada z deseto obletnico uvedbe evra. 1. januarja 1999 je 11 članic EU prevzelo evro kot knjižno valuto. Temu koraku je tri leta kasneje sledila še uvedba evrskih bankovcev in kovancev. Predsednik Evropske centralne banke Jean-Claude Trichet pa je poudaril, da je Slovaška znak uspešne realne in nominalne konvergence držav EU, obenem pa je država z vstopom v območje evra v boljšem položaju od članic EU, ki skupne valute še niso uvedle, da ohrani visoko mero stabilnosti v času trenutne finančne krize. Slovaki

lahko sedaj uživajo priložnosti in koristi, ki jih prinaša nova valuta, a obenem nosijo odgovornost tudi za njeno stabilnost, zaradi česar je pomembno, kako bo Slovaška izvajala svoje fiskalne in gospodarske politike.

Slovaška je z novim letom postala 16. članica območja evra, ki se mu je leta 2007 kot prva novinka pridružila Slovenija, lani pa še Ciper in Malta. Euro je tako sedaj uradna valuta skoraj 329 milijonov Evropejcev, od tega 5,4 milijona Slovakov. Uvedba enotne evropske valute na Slovaškem je po zagotovilih Evropske komisije z nekaj manjšimi problemi potekala večinoma gladko. Sedem dni po prevzemu nove valute je imelo po navedbah Bruslja tri četrtine državljanov v svojih denarnicah večinoma evrske bankovce, pri kovancih pa je ta delež preko 80 odstotkov. Šestdeset odstotkov slovaških potrošnikov je takoj plačevalo v evrih in skoraj vsi so ostanek dobili nazaj v skupni evropski valuti. Slovaška krona in evro sta bila hkrati v obtoku do 16. januarja, obvezno dvojno označevanje cen, ki je na Slovaškem začelo veljati 24. avgusta, pa bo uradno trajalo do 1. januarja 2010 (Slovakia becomes 16th country to adopt the euro – International, januar 2009).

5.2.1 Trije motivi na slovaških evrskih kovancih

V Bratislavi so za svojo podobo na evrskih kovancih izbrali tri motive. Na kovancu za en in dva evra je upodobljen dvojni križ na treh hribih, na kovancih za 50, 20 in 10 centov grad v Bratislavi, na treh kovancih za 5, 2 in 1 cent pa vrh Krivan v Tatrah. Dvojni križ na treh hribih simbolizira stabilnost in moč države. Grad v Bratislavi je simbol prestolnice in nacionalni spomenik. Vrh Krivan v Tatrah pa je povezan z zgodovinskimi dogodki slovaškega naroda. Je simbol zaščite slovaške suverenosti in njenega zgodovinskega ozemlja (Priloga 2, str. 48).

Evropska komisija pa ni bila zadovoljna s potekom priprav na prevzem evra in je kmalu po sprejemu uradne odločitve o vstopu Slovaške v evrsko območje predlagala izboljšanje usklajevanja dela med posameznimi ustanovami, ki so jim bile poverjene priprave na evro. V Bruslju so ocenili tudi, da bi morala slovaška podjetja podpisati etični kodeks, s katerim bi se zavezala, da ob prevzemu nove valute ne bodo zvišala cen. Slovaški so predlagali tudi, naj izboljša seznanjanje javnosti z evrom in s tem okrepi zaupanje v skupno evropsko valuto. Slovaška vlada je zato lani konec julija začela komunikacijsko kampanjo, da bi državljane pripravila na uvedbo evra. V kampanji so imeli na bolj odročnih območjih države pomembno vlogo duhovniki, na vzhodu Slovaške, kjer živi večina 320.000-članske romske skupnosti, pa tudi romska gledališka skupina. Ker se glede na izkušnje iz nekaterih drugih držav, ki so uvedle skupno valuto, Slovaki najbolj bojijo, da jim bo evro prinesel višje cene, je slovaška vlada oblikovala poseben organ, ki ga sestavlja sedem ministrov ter podpredsednik vlade in naloga katerega je spremljati gibanje cen v zasebnem sektorju še eno leto po uvedbi nove valute.

V skladu s priporočili Bruslja so oblasti na Slovaškem sprožile tudi kampanjo s sloganom "Spreminjamo valuto, ne cen!", s katero so želele preprečiti nenadzorovano povišanje cen ob menjavi denarne enote. V okviru kampanje so vzpostavili tudi predlagani etični kodeks, s podpisom katerega se lahko podjetja prostovoljno zavežejo, da ob prevzemu nove valute ne bodo zvišala cen. Če potrošnik

opazi zvišanje cen, lahko prek interneta ali kratkega sporočila SMS opozori na to in zahteva, da pristojne oblasti preverijo, ali je bilo zvišanje upravičeno.

Konec avgusta 2008 so v kovnici v Kremnici začeli kovati slovaške evrske kovance. Izdelali naj bi okoli 500 milijonov kovancev v skupni teži 2406 ton. Po ocenah slovaške nacionalne banke je za zamenjavo vseh slovaških kron v obtoku poleg 500 milijonov kovancev potrebnih še okoli 188 milijonov evrskih bankovcev. Te so si Slovaki izposodili pri avstrijski centralni banki. Obvezno dvojno označevanje cen je z nekaj porodnimi težavami na Slovaškem začelo veljati 24. avgusta in bo uradno trajalo do 1. januarja 2010. Podobno kot v Sloveniji pred dvema letoma so tudi na Slovaškem mesec dni pred uradnim vstopom v območje evra v začetku decembra začeli ponujati prve pakete evrskih kovancev, ki naj bi državljanom olajšali prehod na novo valuto. Zanimanje državljanov, zlasti upokoјencev, za prve evre je bilo veliko. Že novembra so slovaške oblasti vsem gospodinjstvom v državi po slovenskem vzoru razposlale tudi male modro-rumene kalkulatorje za pretvorbo cen iz kron v evre in obratno. Da bi zagotovili čim bolj gladek prehod na novo valuto, so bile banke na Slovaškem odprte tudi prvi konec tedna v novem letu. Slovaki so lahko krone v evre v poslovnih bankah zamenjali še do 16. januarja in do takrat je bilo mogoče v kronah tudi še plačevati. Po tem datumu je menjava možna le še v centralni banki (Slovaška se poslavlja od krone, december 2008).

Slovaki so sicer zadnje dni pred prevzemom nove valute s pridom izkoriščali visoko vrednost slovaške krone in se v velikem obsegu podali na nakupovalne izlete v sosednje države. Trgovine z živili, oblačili in športno opremo, pa tudi bencinske črpalke v obmejnih območjih Avstrije, Češke, Avstrije in Poljske so bile tako polne Slovakov v iskanju poceni nakupov. Medtem ko so postale cene v avstrijskih trgovinah zaradi zviševanja vrednosti krone v primerjavi z evrom v zadnjih letih za Slovake vse bolj ugodne, pa to za češke, madžarske in poljske cene velja šele od letošnjega leta, ko je svetovna finančna kriza močno znižala vrednosti češke krone, madžarskega forinta in poljskega zlota v primerjavi s fiksirano slovaško krono ter tudi iz teh sosednjih držav za Slovake naredila neke vrste nakupovalni raj.

5.2.2 Nasveti za prihodnje prevzemnice evra

Uvedba evra v državah članicah EU se velikokrat uporablja kot primer, pri katerem je bilo narejenih veliko napak. Pomembni nasveti za prihodnje članice EU:

- hitrost uvedbe evra je bolj odvisna od alternativnih virov plačevanja kot pa plačevanja z gotovino; veliko bankomatov in POS-terminalov zadovolji potrebo po gotovini v novi valuti, zmanjša pa zahtevano hitrost razpršitve gotovine, kar zmanjša možnost okvare sistemov plačevanja;
- demografska struktura prebivalstva je pomembna pri načrtovanju uvedbe nove valute v ekonomijo; starejši raje uporabljajo gotovino kot druge oblike plačevanja (kreditne kartice), in sicer zaradi nižjih dohodkov in manj priljubljene uporabe novejših oblik plačevanja,
- treba je predvsem dobro preizkusiti sisteme plačevanja (bankomate, POS-terminale, plačilne kartice), ugotoviti, koliko sistem vzdrži, kajti v prvih urah uvedbe je obremenjenost veliko večja, saj se število transakcij zelo poveča,

- z ustrezno preddobavo gotovine je mogoče preprečiti nepotrebne čakalne vrste, ko si ljudje po nepotrebem kopičijo gotovino;
- ustrezno dolgo obdobje dvojnega obtoka poleg primerjave cen lahko prispeva h gladki uvedbi brez nepotrebnih transakcijskih stroškov (Golob, 2007, str. 5).

Najpomembnejše pa je predvsem, da posamezna država pred začetkom načrtovanja uvedbe evra natančno analizira lastnosti finančnega in plačilnega sistema ter demografske in socialne značilnosti prebivalstva.

5.3 RAZLIKE IN VZPOREDNOSTI Z UVEDBO EVRA V SLOVENIJI

Pri prehodu prihodnjih članic evroobmočja bodo določeni elementi skupni s prejšnjimi prehodi in poleg tega se bodo lahko izkoristila spoznanja, pridobljena v preteklosti. Poudariti pa je treba tudi pomembnejše razlike. Čeprav je bil prvi prehod zelo uspešen, bi se ga dalo v več pogledih izboljšati. Glavna spoznanja po izkušnjah držav prvega vala so (Uvedba evra, 2009):

- Skrbna in dejavna vnaprejšnja priprava prinaša koristi: Države, ki so se lotile zgodnjih in temeljitih priprav, so bile poplačane za svoja prizadevanja v smislu hitrosti prehoda, javnega sprejetja nove valute in gladkosti prehoda. Vlaganje v sporočanje in obveščanje je bilo prav tako poplačano.

To je ključno spoznanje iz prvega prehoda, ki pojasni, zakaj so Komisija in države naslednjega vala že začele razprave o praktičnih pripravah. Rezultati zadnjega Eurobarometra potrjujejo, da je potreba po natančnem in pravočasnem obveščanju še vedno tako pomembna, kot je bila v preteklosti. V primeru pomanjkanja informacij bi lahko prišlo do prestrašenih ali celo sovražnih odzivov, čemur se da zlahka izogniti.

- Triletno prehodno obdobje je bilo predolgo: Po letu 1999 se je izgubilo nekaj zagona in javni organi so morali obnoviti svoja prizadevanja, da bi (ponovno) prepričali podjetja in državljane, da se pravočasno pripravijo na zamenjavo gotovine. Poleg tega je uporaba „knjižnega“ evra v prehodnem obdobju ostala dokaj omejena.

Za procese, kot je prehod informacijskih sistemov v javnem in zasebnem sektorju, pa bodo časovne priprave ostale tako dolge, kot so bile v prvotnih državah evroobmočja. Ker bo tako sam prehod krajši, se bodo morale priprave nanj začeti zelo zgodaj.

- Uvedba bankovcev in kovancev evra mora biti hitra: „Postopna“ uvedba bankovcev in kovancev povzroči zaplete tako za državljane kot za podjetja. Hitra uvedba koristi vsem vpletenim stranem, pod pogojem, da je skrbno pripravljena. Isto velja za obdobje dvojnega obtoka, ki naj bi bilo po možnosti kratko.

Kot se je pokazalo pri zamenjavi gotovine v sedanjih državah evroobmočja, bo morala hitra uvedba bankovcev in kovancev evra temeljiti na obsežni predhodni in nadaljnji preskrbi, takojšnji menjavi vseh bankomatov, vračanju drobiža pri trgovcih na drobno izključno v evrih ter možnosti za stranke bank in za tiste, ki to niso, da

nacionalno valuto brezplačno zamenjajo v evre. V tem pogledu je treba poudariti pomembnost plačevanja s karticami in preko interneta. Taki načini plačevanja so bistveno prispevali h gladkemu prehodu, zlasti v sektorju trgovine na drobno.

- Umik nacionalne valute zahteva skrbno pripravo: V prvem prehodu se je verjetno preveč poudarjala uvedba bankovcev in kovancev evra, posledice vračanja ogromne količine nacionalne valute pa so se podcenjevale. Zlasti logistični ukrepi za obvladovanje ogromnih količin vrnjenih kovancev niso bili vedno vzpostavljeni, zaradi česar so včasih nastale daljše zamude pri odpremi, obdelavi in štetju kovancev ter nakazovanju na račune.

Sprejeti bi bilo treba ukrepe za preprečevanje vpliva na cene. Za to je potrebna posebna pozornost, saj je to vprašanje težko rešljivo in pogosto temelji na zmotnih prepričanjih, ki jih je težko spremeniti. Preprečevanje je zagotovo boljše od odpravljanja posledic. Rezultati Eurobarometra jasno kažejo, da je ozaveščenost državljanov o tem vprašanju že visoka. Nevarnost zlorab in goljufanja pri cenah med prehodom je ključna skrb za 71 % anketirancev (povprečje za vse nove države članice). Vendar je treba omeniti, da obstajajo izrazite razlike med državami. Razčlenitev po socio-demografskih kategorijah ne da jasnih sklepov, razen tega, da so starejši ljudje bolj zaskrbljeni glede tega vprašanja kot mladi.

Za pravilno pretvorbo cen pri lastnikih trgovin in pri trgovcih na drobno se bodo morali zadevni organi brez dvoma skrbno pripraviti, na primer s sporazumi o stabilnosti cen s sektorjem trgovine na drobno, ki jih bodo morali natančno spremljati pred prehodom in po njem, najbolje z dejavno udeležbo organizacij za varstvo potrošnikov in strokovnih združenj sektorja trgovine na drobno na nacionalni in evropski ravni. Organi oblasti lahko od posameznih trgovcev na drobno zahtevajo tudi, da javno pokažejo svojo zavezanost zagotavljanju točne pretvorbe cen, na primer z nalepkami ali napisi in z dejavnim spodbujanjem uporabe dvojnih navedb cen v določenem obdobju pred uvedbo bankovcev in kovancev evra in po njej. Na oba načina bi se povečala verodostojnost, potrošniki pa bi lahko izvajali pritisk na trgovce na drobno. Taki ukrepi bi pomagali pri premagovanju strahu in prispevali h gladkemu prehodu.

Čeprav bodo nekateri elementi skupni, se je treba zavedati, da imajo nove države članice mnoge značilnosti in posebnosti, ki veljajo samo zanje. Ključne razlike v primerjavi s prehodom držav prvega vala bodo, da se bo prihodnja širitve evroobmočja odvijala v več zaporednih valovih. Ni zelo verjetno, da bi se prihodnje članice evroobmočja priključile kot ena skupina. Pričakuje se, da se bodo v določenem letu priključile manjše skupine držav (ali posamezne države). Zato ne bo enake mere skupinskega zagona kot pri državah prvega vala širitve evroobmočja in prihodnje širitve evroobmočja bodo navzven manj vidne zunaj držav, ki jih to neposredno zadeva. Vendarle pa bo dejstvo, da so mnoge države že sprejele enotno valuto, olajšalo prehod v določenih pogledih, ki so obravnavani spodaj.

Bankovci in kovanci evra že obstajajo in večina državljanov v novih državah članicah je z njimi že seznanjena. V določenih trgovinah, v glavnem na turističnih in obmejnih območjih, se evro že uporablja in sprejema kot plačilno sredstvo. To bi lahko

zmanjšalo potrebo po večjih operacijah za predhodno preskrbo v določenih sektorjih. Nekateri državljani in družbe si bodo morda že pridobili določeno količino bankovcev in kovancev evra v tujini, zlasti tisti, ki živijo v ustreznih obmejnih območjih. Poleg tega je državljanom zunaj evroobmočja že omogočeno, da odprejo račune v evrih pri svojih domačih bankah. Za tiste, ki so se odločili za to, se je prehod že začel.

Zadnji Eurobarometer kaže zanimiva dejstva o praktičnih izkušnjah, ki so si jih že pridobili državljani v novih državah članicah. Zdi se, da je večina državljanov v teh državah članicah (v povprečju 73 %) že videla bankovce evra in da jih je v povprečju 66 % že videlo kovance evra. V nekaterih državah so ti odstotki izredno visoki, 95 % anketirancev je že videlo bankovce evra in 87 % kovance evra. Odstotki za Ciper znašajo 85 % (bankovci) in 82 % (kovanci). Še najmanj so ljudje seznanjeni z bankovci in kovanci evra v Latviji, čeprav je že več kot polovica prebivalcev videla bankovce evra (67 %) ali kovance evra (55 %).

Kar zadeva uporabo bankovcev in kovancev evra, so odstotki seveda nižji, a še vedno precej visoki: v povprečju 49 % prebivalcev v novih državah članicah je že uporabljalo bankovce in 50 % kovance evra. Tudi tu vodijo nekatere države, npr. Slovenija (81 % jih je že uporabljajo bankovce in 79 % kovance evra) in Ciper (76 % oziroma 77 %). Najnižje odstotke pri izkušnji z uporabo bankovcev in kovancev evra dosegajo v Litvi (40 % oziroma 39 %). Še bolj zanimivo je to, da rezultati Eurobarometra kažejo, da je 18 % anketirancev že uporabljalo bankovce in 15 % kovance evra v svoji državi. Ti odstotki jasno kažejo, da se evro neformalno že uporablja za določene transakcije. V državah, kot so Latvija, Litva in Poljska, so ti odstotki veliko višji (34 %, 31 % oziroma 28 % za bankovce in 27 %, 20 % oziroma 24 % za kovance evra).

Obstoj in vsesplošna dostopnost bankovcev in kovancev evra prav tako igrata pomembno vlogo pri tem pristopu. Zato bodo nekateri elementi, za katere se je zdelo, da so bistvenega pomena za uspeh prvega prehoda, v prihodnje imeli manjšo vlogo. Bankovce in kovance evra se zlahka pridobi pred njihovo uradno uvedbo v državi in nekateri državljani in družbe se lahko odločijo ter se pripravijo precej vnaprej. Prihodnje članice evroobmočja bodo še zlasti zavzete za čim krajše prehodno obdobje, saj bi se sicer države lahko morale v določenih sektorjih spopasti z obdobjem neformalnega dvojnega obtoka, med katerim bi državljani in trgovci na drobno dejavno uporabljali evro, še preden le-ta postane zakonito plačilno sredstvo.

Razsežnost in obseg potrebnih prilagoditev na določenih področjih bosta drugačna od tistih iz prejšnjih prehodov v evroobmočje. Na primer število bankomatov na prebivalca je nižje kot v evroobmočju, čeprav precej visoko. Bankomati pa pomagajo pospeševati zgodnjo uvedbo bankovcev evra v gospodarstvo. Izkušnje iz preteklosti kažejo, da je bil velik del bankovcev evra dan v obtok preko bankomatov, zlasti zaradi njihove razpoložljivosti v vsakem trenutku dneva, tudi ko so banke zaprte.

Število POS-terminalov je dokaj nizko v primerjavi s povprečjem v evroobmočju, zlasti zaradi tega, ker mnoge izmed novih držav članic izrazito uporabljajo gotovino. Manjša razpoložljivost naprav za elektronsko plačevanje in/ali plačevanje preko interneta pomeni oviro, saj predstavlja glavno alternativo gotovini in ker je opremo

za tako plačevanje praviloma zelo lahko prilagoditi. Čeprav je število plačilnih kartic (tako bančnih kot kreditnih) na prebivalca v novih državah članicah nižje kot v evroobmočju, je še vedno precej visoko (to še zlasti velja za bančne kartice). V praksi se kartice uporabljajo predvsem za dvigovanje gotovine na bankomatih. Tako obstaja precejšen prostor za razširitev domačih POS-omrežij in s tem zmanjšanje pritiska ob zamenjavi gotovine. Statistični podatki potrjujejo, da imajo bankovci in kovanci pomembno vlogo kot plačilno sredstvo v večini izmed novih držav članic. (Sporočilo-za javnost, 2006).

5.4 OBDOBJE PO UVEDBI EVRA

5.4.1 Vpliv evra na cene na Slovaškem

Slovaška se je odločila za prehod po scenariju „velikega poka“, kar pomeni, da ni imela prehodnega obdobja. Enako kot v Sloveniji je obdobje dvojnega obtoka, ko so se plačila sprejemala tako v evrih kot tudi v slovaški kroni, trajalo dva tedna. Uspešen prehod je potrdil, da ima s temeljito pripravo tudi država z veliko količino gotovine v obtoku lahko kratko obdobje dvojnega obtoka (Delo članek, 2009). Gotovinski prehod je najopaznejši element zamenjave valute, saj vključuje skoraj vse finančne institucije, podjetja in državljane. Učinkovita izvedba tega projekta je odvisna od ustrezne dobave evrogotovine vsem, ki so vključeni v projekt, ter dobre priprave bank in podjetij na veliko dodatno obremenitev (Will euro save Eastern Europe, marec, 2009).

Za zamenjavo slovaške krone v obtoku in zalog gotovine Nacionalne banke Slovaške je bilo od avstrijske nacionalne banke sposojenih približno 188 milijonov evrobankovcev, v slovaški kovnici denarja v Kremnici pa je bilo skovanih 500 milijonov evrokovancev. Med novimi državami članicami, ki so uvedle evro, je Slovaška prva, ki je evrokovance skovala v svoji lastni kovnici. NBS je preddobavo evrokovancev 16 poslovnim bankam, ki poslujejo z gotovino, začela 6. septembra 2008, evrobankovcev pa mesec dni pozneje. Sistematično spremstvo državne policije je zagotavljalo visoko stopnjo varnosti vseh prevozov evrogotovine. Konec oktobra 2008 se je začela posredna preddobava evrogotovine podjetjem. Približno 14.000 podjetij je podpisalo pogodbo o posredni preddobavi z bankami in jim je bilo dobavljenih skoraj 24 % preddobavljenih bankovcev (po vrednosti) in 68 % preddobavljenih kovancev (po vrednosti). Skupaj je bilo pred dnevom uvedbe evra podjetjem dobavljene 27,8 % vrednosti preddobavljene gotovine. V Sloveniji je posredna preddobava pomenila samo 2,4 % vrednosti preddobavljene gotovine, na Cipru in Malti pa samo približno 1 %. Slovaške banke niso uporabile novih poenostavljenih smernic ECB za posredno preddobavo, sprejetih junija 2008. Kot so navedle NBS in poslovne banke, so nove smernice prišle prepozno, da bi jih lahko uporabili na Slovaškem, ker je bilo veliko pogodb o posredni preddobavi sklenjenih že v maju 2008. Spreminjanje pravil med postopkom bi podjetja postavilo v neenak položaj, bistveno pa bi bilo treba spremeniti tudi načrte razdelitve gotovine.

Podjetjem in širši javnosti je bilo med 1. in 31. decembrom 2008 prodanih vseh 1.320.000 vnaprej pripravljenih paketov evrokovancev (mini paketov) v vrednosti po 500 SKK (približno 16,60 EUR), ki jih je naročila NBS. Komisija je na podlagi prejšnjih

izkušenj priporočila pripravo približno enega mini paketa na gospodinjstvo. Ker je na Slovaškem približno 2 milijona gospodinjstev in ker tam niso pripravili paketov kovancev za trgovce na drobno, je Komisija v svojem sedmem in osmem *poročilu o praktičnih pripravah za prihodnjo širitev evroobmočja* opozorila, da število mini paketov, ki jih je naročila NBS, morda ne bo zadostovalo. Ker je v mnogih podružnicah poslovnih bank in poštah že prvi dan zmanjkalo mini paketov (81 % jih je bilo prodanih do 5. decembra), je NBS priporočila omejitev prodaje na največ 10 mini paketov na osebo. Mnoga podjetja so kupila vnaprej pripravljene pakete, da bi imela dovolj evrogotovine za vračanje drobiža, nekatere družbe in upravni organi pa so jih uporabili kot božična darila ali kot nagrade ob koncu leta. Ker o svojih potrebah niso že vnaprej obvestili NBS, so zaloge mini paketov marsikje hitro pošle. Glede na anketo Komisije je 25 % državljanov, ki ni kupilo mini paketov, navedlo, da tega niso storili, ker jih ni bilo več na voljo. Da bi se zamenjava zalog gotovine porazdelila na daljše časovno obdobje, so nekatere poslovne banke v zadnjih tednih leta 2008 omogočile brezplačno menjavo slovaške krone za evre po uradnem menjalnem tečaju. Mnoge banke so želele s posebnimi ponudbami pritegniti nove stranke ali svoje stranke spodbuditi, da na bančni račun položijo gotovino, ki so jo hranile doma.

5.4.1.1 Obdobje dvojnega obtoka

V 16 dneh obdobja dvojnega obtoka (od 1. do 16. januarja) so bile NBS in poslovne banke skoraj vsak dan odprte za menjavo gotovine (razen v nedeljo, 11. januarja). Do nedelje, 4. januarja, je v banke prišlo le malo strank, po 5. januarju, ko so se končali prazniki, pa se je to močno spremenilo: na bančnih okencih so državljanji opravili skoraj 198.000 menjav ali dvigov gotovine in zamenjali skoraj 325 milijonov EUR, kar je stokrat več kot 5. januarja 2008. Drugi najbolj naporen dan po številu menjav (168.000) in vrednosti (261 milijonov EUR) v obdobju dvojnega obtoka je bil 7. januar. Po podatkih, ki so na voljo, banke niso poročale o večjih težavah.

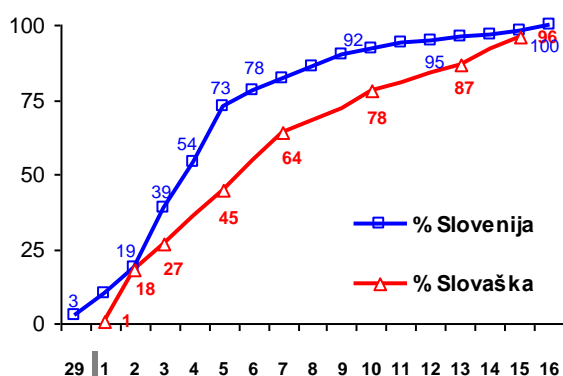
Informacijski sistemi vseh bank so bili 3. januarja uspešno pretvorjeni, od 5. januarja dalje pa je bil na voljo tudi celoten obseg bančnih storitev. Temeljite priprave so bankam omogočile uspešno obvladati dodatno delovno obremenitev, čakanja v vrstah pred okenci pa na splošno niso bila predolga. Glede na anketo Komisije se je le majhen delež oseb, ki so bile v bankah, pritoževal zaradi dolgega čakanja v vrstah. Te pritožbe se bile najpogostejše 5. januarja, kar je razumljivo, saj je bil v celotnem obdobju dvojnega obtoka to najbolj naporen dan v bankah.

Med 1. in 16. januarjem so državljanji opravili 1.418.000 menjav in dvigov gotovine na bančnih okencih, kar je štirikrat več kot v prvih 16 dneh prejšnjega leta, in zamenjali/dvignili približno 2.207 milijard EUR, kar je 2,4-krat več kot med 1. in 16. januarjem 2008. V primerjavi z drugimi državami, v katerih so pred kratkim uvedli evro, so bile izkušnje na Slovaškem podobne tistim na Cipru: v obeh državah je bilo v 8 % primerov nekaj težav pri menjavah gotovine ali ob dvigih nove gotovine v bankah. Na Malti je bilo teh težav nekaj več (13 %, predvsem zaradi dolgih vrst), v Sloveniji pa je prehod potekal najbolj gladko (3 %). Samozaposleni so se pogosteje pritoževali zaradi težav v bankah kot druge poklicne skupine. Vseh približno 2200 bankomatov na Slovaškem je kmalu po polnoči 1. januarja izdajalo samo evrobankovce (večinoma po 10 EUR in 20 EUR), vseh 32.000 terminalov POS pa je

tedaj že delovalo v evrih. Bankomati so bili zelo obremenjeni 5. januarja, ko je bilo glede na vrednost dvignjene 2,5-krat več gotovine (41 milijonov EUR) kot 5. januarja 2008.

Uporaba evrov kot plačilnega sredstva v prvih dneh je naraščala nekaj počasneje kot ob prejšnjih prehodih. Na Slovaškem je 5. januarja 45 % kupcev plačalo v evrih, medtem ko je ta delež v Sloveniji na enak dan znašal 78 % (glej diagram 1). Na Cipru in Malti, kjer so lahko državljani plačevali s svojo dotedanjo valuto do konca januarja, je delež plačil v evrih 4. januarja presegel 70 %. Po 7. januarju, ko se je večina Slovakov vrnila z dopustov, se je hitrost prehoda izenačila s hitrostjo v drugih državah članicah, ki so uvedle evro.

Slika 2: Delež gotovinskih plačil v evrih v trgovinah

Vir: Komisija Evropskih skupnosti, april, 2009

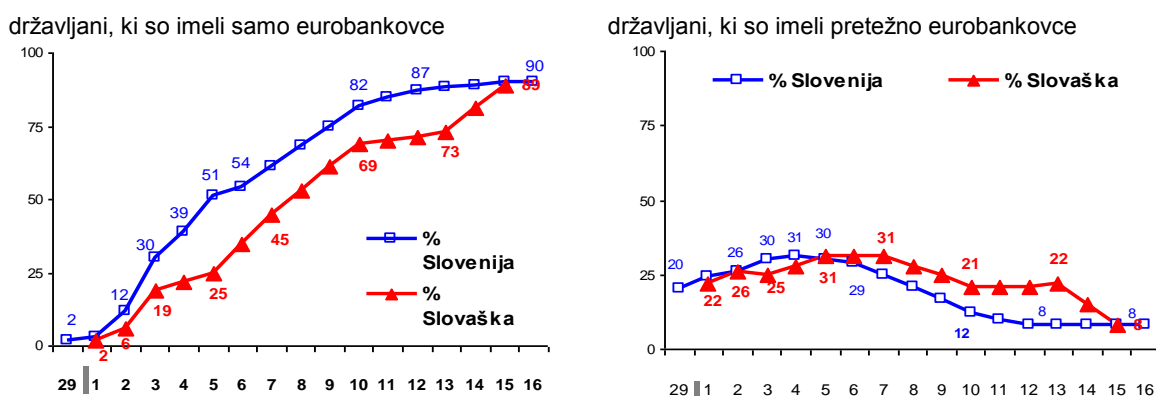
Razlog v začetku počasnejšega prehoda na evro na Slovaškem so bili po eni strani verjetno dolgi zimski prazniki (1. in 6. januar sta bila državna praznika) in neobičajno veliko število trgovcev na drobno, ki so 1. in 2. januarja drobiž vračali v slovaških kronah (62 % oziroma 16 %). Od 3. januarja dalje so trgovci na drobno upoštevali pozive slovaških organov in Komisije, da morajo vračati drobiž samo v evrih: delež poslovanja z gotovino, pri katerem se je drobiž vračal v slovaških kronah, je 5. januarja padel na 3 %, 7. januarja pa takih primerov skoraj ni bilo več.

Trgovci na drobno so dobro obvladali dodatno delovno obremenitev. Banke in javni organi so državljane spodbujali, da pri plačilih uporabljajo svojih 5,2 milijona plačilnih kartic, da bi tako zmanjšali obremenitev trgovcev. Teh pozivov Slovaki večinoma niso upoštevali, saj jih je le 2,5 % izjavilo, da so v obdobju dvojnega obtoka plačevali s kartico. V prvih dneh januarja v trgovinah ni bilo predolgih vrst. Večina trgovcev na drobno ni poročala o težavah zaradi dostave gotovine ali shranjevanja gotovine v kronah, umaknjenih iz obtoka. Nekatere trgovine na podeželju so imele težave zaradi upokojenec, ki so hoteli pri njih plačati s svojimi evrobankovci višjih vrednosti, prejetimi ob plačilih pokojnine na poštah. Po teh primerih so slovaški organi in Komisija ponovno pozvali k izplačevanju pokojnin in plač v evrobankovcih nižje vrednosti.

Ankete Komisije, v katerih so državljane spraševali, katero gotovino imajo v denarnicah, so potrdile, da je v primerjavi s prejšnjimi gotovinskimi prehodi ta

potekal nekaj počasneje. Glede na rezultate, prikazane v diagramu 2, je pet dni po prehodu več kot 56 % Slovakov v svojih denarnicah imelo samo ali pretežno evrobankovce, približno 63 % državljanov pa jih je imelo predvsem evrokovance. V Sloveniji je 5. januarja skoraj 81 % državljanov imelo samo ali pretežno evrobankovce in 88 % samo ali pretežno evrokovance. Prehod na Slovaškem je bil od 7. januarja dalje hitrejši. Dan pred koncem dvojnega obtoka je 97 % Slovakov v svojih denarnicah imelo samo ali pretežno evrobankovce, približno 98 % pa jih je imelo samo ali pretežno evrokovance.

Slika 3: Delež državljanov, ki so v denarnicah imeli samo ali pretežno evrobankovce

Vir: Komisija Evropskih skupnosti, april, 2009

Večina Slovakov (64 %), ki je bila v drugi polovici vključena v anketo, je izjavila, da je z lahkoto ali precej zlahka ločevala med evrokovanci in jih uporabljala. Nekaj več Slovencev (69 %) in Maltežanov (75 %) ter precej več Ciprčanov (81 %) je menilo enako po koncu obdobja dvojnega obtoka. Kot v drugih državah so se tudi Slovaki hitro navadili na nove evrobankovce: 81 % Slovakov je izjavilo, da jih z lahkoto ali precej zlahka uporabljajo, ustrezni delež Maltežanov je bil 88 %, Slovencev 91 % in Ciprčanov 95 %. O težavah pri uporabi nove valute so poročali predvsem starejši vprašani.

5.4.1.2 Umik nacionalne valute

Precejšen del gotovine v slovaških kronah je bil umaknjen iz obtoka pred prehodom. Skoraj polovica vrednosti gotovine v slovaških kronah, ki je bila v obtoku sredi septembra 2008 (140 milijard SKK), je bila pred 31. decembrom 2008 umaknjena iz obtoka, približno 77 milijard pa je ostalo v obtoku. V prvih devetih dneh januarja 2009 je bilo umaknjenih približno 30 milijard slovaških kron, pred koncem obdobja dvojnega obtoka pa še 16 milijard SKK. Konec januarja 2009 je v obtoku ostalo približno 16 milijard SKK (20 % vrednosti gotovine v slovaških kronah, ki je bila v obtoku konec leta 2008). Skoraj 94 % vrednosti gotovine v SKK, ki je ostala v obtoku, so bili bankovci in samo 6 % kovanci.

V prvih mesecih leta 2009 je bil velik del posredno preddobavljenih evrokovancev vrnjen v banke: nekateri slovaški trgovci na drobno so napačno ocenili potrebe in si s

posredno preddobavo ustvarili pretirane zaloge. Po pritožbah trgovcev na drobno zaradi pretiranih bančnih provizij pri poslovanju z gotovino je slovaški parlament odločil, da morajo poslovne banke evrogotovino sprejemati brezplačno, če se ta polaga na bančni račun med 1. marcem in 31. avgustom 2009 (čas, ki naj bi bil predvidoma potreben za umik čezmerne gotovine iz obtoka). Bankovce slovaških kron je mogoče v vseh poslovnih bankah do konca leta 2009 zamenjati brezplačno, neomejeno dolgo pa v Nacionalni banki Slovaške. Kovance slovaške krone je mogoče v poslovnih bankah zamenjati do 30. junija 2009, v NBS pa do konca 2013.

Prehod na Slovaškem je bil dobro pripravljen in je potekal gladko. Slovacom se je uspelo izogniti mnogim težavam, ki so se pojavile v drugih državah, ki so uvajale evro (npr. dolge vrste v bankah), saj so se uspešno zgledovali po njihovih izkušnjah. Čeprav je prehod sprva potekal nekaj počasneje kot v drugih državah, ki so se odločile za prehod po scenariju „velikega poka“, so končni rezultati na splošno zelo pozitivni. Da bi pospešili prehod in s tem zmanjšali obremenitev trgovcev na drobno, ki morajo hkrati uporabljati dve valuti, je treba od 1. januarja dalje ves drobiž vračati v evrih. V prihodnjih prehodih bi bilo smiselno razmisliti o zakonski prepovedi vračanja drobiža v stari valuti (razen v primerih, ko je materialno nemogoče uporabiti evro). Da bi se izognili pomanjkanju gotovine v trgovinah, bi bilo treba plače in pokojnine, kadar se izplačujejo v gotovini, izplačevati predvsem z bankovci majhnih vrednosti. Trgovci na drobno bi morali pazljivo načrtovati svoje potrebe po evrih v obdobju prehoda, banke pa bi morale razmisliti o ustrezni prilagoditvi svojih provizij izjemnim okoliščinam prehoda.

5.4.2 Prvih dvanajst mesecev po uvedbi evra na Slovaškem

Po več letih visoke rasti BDP je slovaško gospodarstvo izgubilo zagon v zadnjem četrtletju leta 2008, ko se je rast upočasnila na 2,5 % letno. Slovaško, ki ima majhno in odprto gospodarstvo, razmeroma usmerjeno v avtomobilsko industrijo in elektroniko, je upad gospodarske rasti prizadel zaradi velikega zmanjšanja zunanjega povpraševanja. Izvoz hitro upada od zadnjega četrtletja leta 2008, kar bo imelo negativne posledice na industrijsko proizvodnjo in poslovno zaupanje. Kriza je najbolj prizadela proizvodni sektor, medtem ko je bančni sektor prizadela le obrobno. Po obdobju postopnega upadanja je v zadnjem četrtletju leta 2008 stopnja brezposelnosti začela ponovno rasti zaradi odpuščanj, ki so bila posledica upada gospodarske rasti. Javne finance naj bi se po napovedih v letih 2009 in 2010 močno poslabšale. Poleg tega se je konkurenčni položaj Slovaške poslabšal zaradi dviga vrednosti krone pred uvedbo evra in razmeroma močne rasti plač v letu 2008.

Makroekonomski scenarij predvideva, da bo realna rast BDP padla s 6,4 % v letu 2008 na 2,4 % v letu 2009, preden se bo postopno dvignila na 4,5 % do leta 2011. Ocene za prvo četrtino leta 2009 kažejo 5,6 % letno znižanje. Ob upoštevanju hitrega slabšanja gospodarskih obetov glavnih trgovinskih partnerjev Slovaške v zadnjih mesecih naj bi po napovedih izvoz še izraziteje upadel, hkrati pa naj bi bila njegova ponovna rast bolj umirjena, kot je pričakovano. Oživitev gospodarstva v letu 2010 je utemeljena na domnevi, da sedanji upad rasti ne bo vplival na potencial rasti, kar se ne zdi verjetno glede na pričakovan upad naložb v osnovna sredstva.

Slovaška ima nezavezujoč večletni proračunski okvir s triletnim načrtovanjem proračuna. Kljub priporočilu iz mnenja Sveta iz leta 2007 se zavezujoča pravila, kot so zgornje meje za odhodke, niso uvedla. Ciljni primanjkljaji, določeni v preteklih konvergenčnih programih, so bili doseženi predvsem zaradi gospodarske uspešnosti, ki je preseгла pričakovanja. Vendar so bili načrtovani odhodki iz srednjeročnega proračunskega okvira v preteklosti vedno preseženi iz zato spremenjeni navzgor. Pri izvajanju institucionalnih reform program za stabilnost ugotavlja, da od zadnje posodobitve konvergenčnega programa ni bilo nobenih pomembnejših sprememb.

Junija 2008 so slovaški organi sprejeli program modernizacije "Slovaška 21", ki vključuje več ukrepov, namenjenih poenostavitvi davčnega sistema in sistema socialnih prispevkov ter oblikovanju celostnega sistema pobiranja davkov, carin ter prispevkov za zdravstveno in socialno zavarovanje. V ta namen naj bi se do leta 2013 ustanovila enotna agencija za pobiranje davkov. Predvideva se uvedba sistemov IT, ki omogočajo elektronsko izmenjavo podatkov med javnim in zasebnim sektorjem.

Kot odziv na finančno krizo so Slovaški organi uvedli popolno jamstvo za vloge. Nacionalna banka Slovaške je uvedla strožje zahteve glede likvidnosti za banke. Da bi ublažili učinek morebitnih ostrejših zahtev glede kreditov za podjetniški sektor, zlasti za mala in srednje velika podjetja, so slovaški organi rekapitalizirali dve državni banki (Slovaška banka za jamstvo in razvoj in Eximbanka) ter odprli kreditno linijo z Evropsko investicijsko banko. Fiskalna politika na Slovaškem v letu 2009 bo blago ekspanzivna, po letu 2010 pa ponovno restriktivna. Proračunske napovedi, predstavljene v programu za stabilnost, temeljijo na izrazito ugodnih makroekonomski domnevah (Bratislava-Slovakios in the euro club, December 2008).

5.4.3 Z uvedbo evra lažje skozi gospodarsko krizo (primer Islandije)

Islandija bi lahko že leta 2011 postala članica EU. Če bi Islandija kmalu zaprosila za članstvo, bi lahko v povezavo vstopila hkrati s Hrvaško. Islandija, ena najstarejših demokracij na svetu, bi bila glede na svoj strateški in gospodarski položaj pridobitev za Unijo. Vstop države v Atlantskem oceanu v EU podpirata tudi sedanje češko in prihodnje švedsko predsedstvo EU. Islandijo je v zadnjih mesecih močno prizadela svetovna finančna kriza. Islandci v večini podpirajo uvedbo evra, manj pa so naklonjeni vstopu v EU, in sicer predvsem zaradi strahu, da bi članstvo ogrozilo tradicionalno močan ribiški sektor.

Z letom 2009 je v območju evra šestnajst držav, med njimi od leta 2007 Slovenija, skupna valuta pa spričo kriznih razmer kot porok varnosti in stabilnosti uživa visoko zaupanje. Belgija, Nizozemska, Luksemburg, Nemčija, Francija, Italija, Irska, Avstrija, Španija, Portugalska in Finska so 1. januarja 1999 vstopile v tretjo fazo gospodarske in monetarne unije (EMU), ki predstavlja najtesnejšo obliko integracije med evropskimi državami. Poleg tega da so države s tem datumom prevzele evro kot virtualno knjižno valuto, je v veljavo stopil tudi mehanizem fiksnih in nepreklicnih deviznih tečajev valut članic do skupne evropske valute (ERM II), Evropska centralna banka v Frankfurtu je od nacionalnih centralnih bank prevzela vodenje enotne

monetarne politike, v veljavo pa je stopil tudi pakt o stabilnosti in rasti, ki predstavlja okvir za usklajevanje fiskalne politike med članicami EMU.

Leta 2001 je v območje evra vstopila še Grčija, medtem ko se za prevzem skupne evropske valute zaenkrat niso odločile Švedska, Danska in Velika Britanija. Zadnji dve državi sta si leta 1992 v okviru Maastrichtske pogodbe izpogajali možnost, da se območju evra ne pridružita. Švedska je sicer zavezana k uvedbi evra, ko za to izpolni pogoje, so se pa Švedi na referendumu leta 2003 izrekli proti uvedbi skupne valute. Potem ko so z letom 2002 evrski bankovci in kovanci dejansko pristali v denarnicah državljanov in je skupna valuta v polnosti zaživela, maja 2004 pa se je EU razširila na 25 oz. kasneje z vstopom Bolgarije in Romunije na 27 držav, so evro prevzele Slovenija z letom 2007 ter Ciper in Malta z letom 2008. 1. januarja 2009 je to storila še Slovaška, medtem ko ostale nove članice Unije zaenkrat še ne izpolnjujejo vseh kriterijev za prevzem skupne valute.

Ideja o skupni evropski valuti sicer sega v leto 1970. Evropska komisija je najprej predstavila t. i. Wernerjevo poročilo, imenovano po takratnem predsedniku luksemburške vlade, ki je predvidelo uvajanje gospodarske in denarne unije v treh fazah do leta 1980. Idejo pa so kmalu opustili, saj se je izkazalo, da razmere še niso primerne za tako ambiciozne načrte. Naslednji pomemben korak na poti k EMU je bila uvedba Evropskega monetarnega sistema leta 1979. Tega je sestavljalo več mehanizmov, med katerimi je bil najpomembnejši mehanizem fiksnih, a prilagodljivih deviznih tečajev (ERM). Pomembna je bila tudi vpeljava evropske denarne enote (ECU), ki je delovala kot neke vrste približek skupne valute oz. sestavljena valuta, ki jo je predstavljala ponderirana povprečna vrednost košarice valut članic takratne skupnosti (Islandija po finančnem zlomu hiti v EU, 2009).

Leta 1988 so nato voditelji Unije potrdili cilj postopne uresničitve vizije EMU ter odboru pod vodstvom takratnega predsednika Evropske komisije Jacquesa Delorsa naložili pripravo poročila in predlogov za konkretne faze uvedbe EMU. Delorsov odbor je predlagal trifazni postopek. V prvi fazi, ki se je pričela z januarjem 1990, je bil uveden načeloma povsem prost pretok kapitala, okrepljeno je bilo sodelovanje med centralnimi bankami, omogočena pa je bila tudi prosta uporaba ECU. Za prehod na naslednji dve fazi je bila potrebna sprememba temeljnih pogodb skupnosti, ki je že dobivala ime Evropska unija. V Maastrichtski pogodbi, ki je stopila v veljavo z novembrom 1993, so bili postavljeni pravni temelji za drugo fazo izgradnje EMU. Ustanovljen je bil Evropski monetarni institut, ki je deloval kot prehodni usklajevalni organ, ukinjen pa je bil z ustanovitvijo ECB 1. junija 1998, okrepljeno je bilo sodelovanje med centralnimi bankami, države pa so morale zagotoviti njihovo politično neodvisnost. Decembra 1995 so voditelji EU v Madridu potrdili ime evro za skupno evropsko valuto, ki so jo članice po končni potrditvi prehoda na tretjo fazo gospodarske in monetarne unije junija leta 1998, kot že rečeno, prevzele z januarjem 1999.

Gospodarska nihanja so se zmanjšala, zaradi pravil pakta o stabilnosti in rasti so se rekordno znižali tudi javnofinančni primanjkljaji, na zgodovinsko nizko raven je padla brezposelnost, ustvarjenih pa je bilo okoli 16 milijonov novih delovnih mest. Znižale so se povprečne stopnje inflacije, v mnogih članicah pa tudi obrestne mere,

odpravljena so bila valutna tveganja, olajšana sta bila pretok blaga in oseb med članicami, države in podjetja so dobili dostop do večjega in bolj učinkovitega finančnega trga, povečal se je obseg tujih neposrednih naložb. V primeru malega gospodarstva, kot je Slovenija, je prevzem evra po mnenju strokovnjakov prinesel predvsem večjo varnost in stabilnost, znižale so se obrestne mere, tudi zaradi odprave valutnega tveganja sta se povečala izvoz in uvoz z območja evra, s katerim Slovenija opravi večino zunanje trgovine, država in podjetja so dobili dostop do številnih novih virov financiranja, Slovenija pa je postala manj tvegana država za naložbe.

Evro je postal druga svetovna valuta za ameriškim dolarjem in element stabilnosti mednarodnih finančnih trgov. Če je zaradi pomanjkanja zaupanja v skupno evropsko valuto na začetku njenega življenja vrednost evra v primerjavi z ameriškim dolarjem prva leta padala in dosegla najnižjo raven 26. oktobra 2000, ko je referenčni tečaj evra znašal 0,82 dolarja, se je nato evro začel krepiti. V luči trenutne finančne in gospodarske krize, ki je omajala ugled Londona kot finančnega središča in prisilila britansko centralno banko v korenito znižanje obrestnih mer, se je močno zvišala tudi vrednost evra v primerjavi s funtom. Trenutna moč evra, ki jo povzroča tudi nekoliko manj ekspanzivna monetarna politika ECB v primerjavi z ZDA, Japonsko in Veliko Britanijo, pa povzroča tudi skrbi. Nekateri strokovnjaki in gospodarstveniki tako opozarjajo, da močan evro, ki draži izvoz članic evrskega območja in v trenutnih kriznih razmerah povečuje tveganje deflacije, dejansko otežuje gospodarsko okrevanje.

Kljub tem pomislekom in dejstvu, da so pred uvedbo skupne evropske valute zaradi gospodarskih in zgodovinskih razlik in rivalstev med članicami EU mnogi dvomili, da bo monetarni eksperiment, za katerega se je odločila evropska politika, uspel, se je danes uveljavilo prepričanje, da je evro dejansko ena najbolj prepoznavnih in verodostojnih iznajdb EU. Čeprav je v nekaterih večjih članicah območja evra nostalgija za nekdanjimi nacionalnimi valutami še vedno prisotna – v Nemčiji je po poročanju nemške tiskovne agencije dpa v obtoku še za 14 milijard nemških mark – in je ponekod še sedem let po uvedbi evrske gotovine v veljavi dvojno označevanje cen, pa sodeč po nedavni raziskavi, ki jo je objavil britanski časnik Financial Times, velika večina ljudi v štirih največjih članicah evrskega območja – Nemčiji, Italiji, Franciji in Španiji – nasprotuje ponovni uvedbi nekdanjih valut. Obenem jih je večina tudi prepričana, da bo evro v prihodnjih petih letih prehitel dolar kot vodilna svetovna valuta, relativno pa so naklonjeni tudi nadaljnji širitvi območja evra.

Vseeno pa je med državljani še vedno prisotno nelagodje, da so se zaradi evra zvišale cene, zaradi česar so mu npr. v Nemčiji namenili celo vzdevek "teuro". To zaznavanje, ki je sodeč po statističnih podatkih le deloma upravičeno, obstaja tudi v Sloveniji, kjer se je v drugi polovici leta 2007 zaradi različnih zunanjih šokov in močne gospodarske konjunktore začelo daljše obdobje višje inflacije, ki se počasi izteka. Zaupanje v evro se krepi tudi v članicah Unije, ki niso del območja skupne valute. Finančna kriza in umik finančnega kapitala sta namreč močno prizadela nacionalne valute držav, kot so Madžarska, Poljska, Češka, pa tudi Švedska in Islandija. Na Danskem so medtem morali močno zvišati obrestne mere, da bi ohranili vrednost danske krone, ki je vezana na evro. Podpora prevzemu evra tako na Danskem in

Švedskem počasi raste, na Islandiji pa so ti pozivi že kar glasni, saj je finančna kriza otoško državo in njen finančni sistem pripeljala skoraj na rob bankrota.

V novi luči so o evru začeli razmišljati tudi v Veliki Britaniji, čeprav prevzem skupne evropske valute zaradi političnih razlogov in še vedno močne pripadnosti funtu v kratkem ni ravno verjeten. Tudi v novih članicah se je želja po čimprejšnjem vstopu v območje evra okrepila, saj so se razkrile vse nevarnosti velike izpostavljenosti nacionalnih valut v primerih finančnih kriz svetovnih razsežnosti, kot je trenutna. Poljska vlada je tako že sprejela časovni načrt za prevzem evra do konca leta 2011, Madžarska pa ima podobne cilje. Nekoliko bolj previdna je Češka, baltski državi Litva in Estonija pa sta že bili blizu uvedbi evra, a jima ni uspelo zaradi previsoke inflacije. Vseeno se zdi, da je realen datum vstopa novih vzhodnoevropskih članic v luči trenutnih gospodarskih razmer, ki predstavljajo močno breme za javne finance, premaknjen dlje v prihodnost. Mnogi slovenski ekonomisti zato poudarjajo, da je imela Slovenija veliko srečo, ker je evro prevzela že leta 2007 in se tako izognila potencialni valutni in dolžniški krizi, ki bi v luči trenutne gospodarske negotovosti še bolj negativno vplivala na gospodarske in socialne razmere.

6 ZAKLJUČEK

Slovenija je po vseh načrtovanjih in predvidevanjih 1. januarja 2007 resnično uvedla novo valuto evro in postala polnopravna članica evropske monetarne unije. Na začetku naloge sem opisal uvedbo evra v Sloveniji in potem primerjal uvedbo evra na Slovaškem, katera je sprejela enotno denarno valuto 1.1.2009. Prikazal sem zgodovino Evropske unije in zahteve Unije pred vstopom Slovenije. Članstvo v EU vsako državo članico tudi prisili k razvoju, napredku in produktivnosti z upoštevanjem uredb in direktiv. Slovenija je prva med novimi članicami predsedovala Svetu EU, kar je tudi velik uspeh.

Z vsako novo uvedbo se pokažejo tako pozitivne kot tudi negativne strani. Ekonomski razlogi proti evru so izguba avtonomnosti pri vodenju denarne politike, nezaposlenost; potrebno je prilagajanje ekonomskim spremembam – selitev delovnih mest tja, kjer je večji dobiček in nižji stroški. Ekonomsko in gospodarsko stanje v Sloveniji po uvedbi evra se kaže predvsem pri izvozu blaga, ki je upadel. Upad domačih in tujih naročil je najbolj prizadel predelovalne dejavnosti. Za uvedbo evra morajo države članice EU izpolniti konvergenčna oz. maastrichtska merila. Uvedba evra je v vsaki posamezni državi velik projekt.

Na ravni EU ima pomembno vlogo pri normativnem urejanju in nadzoru nad izvajanjem praktičnih in tehničnih priprav Komisija, v kateri sodelujejo predstavniki ECB. 1. marca 2006 smo v Sloveniji uvedli dvojno označevanje cen, tako da so imeli potrošniki čim več časa za miselni preskok. V začetku leta 2009 je postal evro uradno plačilo tudi na Slovaškem. Slovaški organi so z obsežno kampanjo obveščali trgovce in potrošnike o zamenjavi valute. Slovaška je morala kot vse njene predhodnice izpolniti vse potrebne kriterije za članstvo v EU.

Uvedba evra je prinesla številne prednosti na ekonomskem in političnem področju. Če primerjamo uvedbo evra v Sloveniji in na Slovaškem, lahko vidimo veliko podobnosti; scenarij »velikega poka«, enako kot Slovenija je tudi Slovaška imela obdobje dvojnega obtoka. Prehod na evro je bil na Slovaškem dobro pripravljen, težavam, ki so jih imele nekatere druge države so se uspeli izogniti. Lahko rečemo, da je evro prinesel tako Sloveniji kot Slovaški pridobitve; enotni trg omogoča bolj učinkoviti delovanje in stabilno trgovanje, zmanjša se tveganje, učinkovitejšo je planiranje podjetij in nenazadnje evro je prinesel določene prednosti za državljane, saj prispeva k večji preglednosti cen in primerljivosti z državami, ki prav tako uporabljajo evro.

V Sloveniji so se zaradi sprejema enotne valute v drugi polovici leta 2007 zvišale cene, začelo se je daljše obdobje višje inflacije, ki pa se počasi izteka. Tudi na Slovaškem naj bi se po napovedih javne finance leta 2010 močno poslabšale, leta 2011 pa se naj bi stanje zopet normaliziralo.

LITERATURA

1. DYCK, Luc. Research in the EU. Better Times to Come? The Lancer 357, 2001.
2. HAČEK, Miro. ZAJC, Drago. Slovenija v EU: zmožnosti in priložnosti. Založba Hermina Krajnc, Ljubljana, 2005.
3. HOWORTH, Jolyon. Security and Defence Policy in the European Union. New York, 2007.
4. KOS, Marko. Slovenija v Evropski uniji. Založba Ivan Hvala. Ljubljana, 1998.
5. KRAČUN, Davorin. JAGRIČ, Timotej. Slovenski evro na Slovaškem in Hrvaškem. Ekonomsko-poslovna fakulteta, Maribor, 2007.
6. LEONARD, Dick. Guide to the European Union. The Economist. London, 1998.
7. MARCHER, Brigitte. RENNER, Karl. Der Evro eine Wahrung fur Europa. Institut, Dunaj, 1998.
8. MRAK, Mojmir. Mednarodne finance. GV Založba, Ljubljana, 2002.
9. MORE, Matej. Devizna ureditev pred in po vstopu v EU in EMU. Založba Oziris, Lesce, 2004.
10. MOUSSIS, Nicolas. Evropska unija. Založba Littera picta, d.o.o., Ljubljana, 1999.
11. OBREZA, Simona. Magistrsko delo. Maastrichtski konvergenčni kriteriji. Ekonomska fakulteta v Ljubljani, Ljubljana, 2006.
12. SKUPINA NEUTRO. Ekonomski razlogi proti evru. Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana, 2001.
13. URBANIJA, Tanja, MITROVIČ, Alen. Uvedba evra, vplivi na davke. Časnik Finance, Ljubljana, 2006.
14. WEINDENFELD, Werner in Wolfgang Wessels. From A to Z. Guide to European Integration. Luxembourg, 1997.

VIRI

1. Banka Slovenije – Dvojno označevanje cen.
URL=<http://www.bsi.si/ekonomska-in-monetarnaunija.asp?Mapald=186>, 9.1.2007
2. Banka Slovenije – Kriteriji za uvedbo evra.
URL=<http://www.bsi.si/ekonomska-in-monetarna-unija.asp?Mapald=172>, 9.1.2007
3. COLUMBA, Francesco. Speed of euro adoption.
URL=http://www.papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=966258, februar 2007.
4. Delo – Bruselj laska Sloveniji glede evra.
URL=http://www.delo.si/index.php?sv_path=41,35,209079, 04.03.2007.
5. Delo – Dan, ko je evro postal edina valuta v Sloveniji.
URL=<http://www.delo.si/article.print.php?ID=184513>, 15.1.2007, 31.01.2007.
6. Delo – Islandija po finančnem zlomu hiti v Evropsko unijo.
URL=<http://www.delo.si/članek>, januar 2009.
7. Evropska komisija. Evro v razširjeni Evropski uniji.
URL= <http://evropa.gov.si/publikacije-eu/evro-v-razsirjeni-EU.pdf>, 2005.
8. Euro – Europe is single currency.
URL=http://www.delmwi.ec.europa.eu/en/euro_and_you/index, januar 2009.
9. Goodbye Koruna: Slovakia joins the euro club.
URL=<http://www.eurocheapo.com/bratislava-slovakias-in-the-euro-club.html>, december 2008.
10. Revija Kapital. Uvedba evra: vse podrobnosti o evru.
URL=<http://www.revijakapital.com/kapital/svetovanje.php?idclanka=3664&oznaci=uedba+evra+>, 6.2.2006.
11. Slovakia adopted euro today.
URL=<http://www.dellka.ec.europa.eu/en/whatsnew>, januar 2009.
12. Slovakia becomes 16th country to adopt the euro – International.
URL=<http://ibtimes.com/articles/20090101/slovakia-becomes-16th-country-to-the-Euro>, januar 2009.
13. Statistični urad RS. Indeksi cen življenjskih potrebščin, Slovenije, januar 2008.
URL=http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=1436, 7.2.2008.

14. Urad Vlade Republike Slovenije za komuniciranje. Slovenija v Evropski uniji, 160 vprašanj in odgovorov o članstvu Slovenije v EU. Urad Vlade Republike Slovenije za komuniciranje, Ljubljana, 2007.
15. Will euro save Eastern Europe?
URL=<http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/7932770>, marec 2009.
16. Zakon o uvedbi evra. Ur. l. RS, št. 114/2006.

SEZNAM SLIK

Slika 1: Predviden potek uvedbe evra

Slika 2: Delež gotovinskih plačil v evrih v trgovinah

Slika 3: Delež državljanov, ki so v denarnicah imeli samo ali pretežno evrobankovce

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV

EU	Evropska unija
ZUE	Zakon o uvedbi evra
ZBS	Zakon o Banki Slovenije
ESCB	Evropski sistem centralnih bank
ECB	Evropska centralna banka
ERM II	Evropski mehanizem deviznih tečajev
HICP	Indeks cen življenjskih potrebščin
OCA	Optimalno valutno področje
ECOFIN	Ekonomsko-finančni odbor
SZVP	Skupna zunanja in varnostna politika
PNZ	Pravosodje in notranje zadeve
ES	Evropska skupnost
MF	Ministrstvo za finance
BS	Banka Slovenije
NBS	Nacionalna banka Slovaške
BDP	Bruto domači proizvod

Priloga 1: Slovenski kovanci

 <p>2 evra</p>	 <p>1 evro</p>	 <p>50 centov</p>
 <p>20 centov</p>	 <p>10 centov</p>	 <p>5 centov</p>
 <p>5 centov</p>	 <p>2 centa</p>	 <p>1 cent</p>

Priloga 2: Slovaški evrski kovanci

0,01 €	0,02 €	0,05 €
		
0,10 €	0,20 €	0,50 €
		
1,00 €	2,00 €	Rob kovanca za 2 €
		

IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA

Študent Lenko Prohart izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom dr. Aleksandra Aristovnika, in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

Diplomsko delo je lektorirala Darinka Verdonik, prof. slov.